

**KATEDRA ELEMENTÁRNEJ A PREDŠKOLSKEJ PEDAGOGIKY
PEDAGOGICKÁ FAKULTA, UMB V BANSKEJ BYSTRICI**

**METODICKÉ USMERNENIE A PODPORNÉ MATERIÁLY PRE
CVIČNÝCH VYCHOVÁVATEĽOV/VYCHOVÁVATEĽKY V ŠKD**

Materiál vznikol ako výstup projektu Skvalitnenie prípravy budúcich pedagogických a odborných zamestnancov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

SIMONETA BABIAKOVÁ & MIROSLAVA GAŠPAROVÁ

BANSKÁ BYSTRICA 2021

OBSAH

1. Teoretické východiská a koncepcia pedagogickej praxe v ŠKD
2. Očakávané a nadobudnuté spôsobilosti študenta/ky, ktoré cvičný vychovávateľ/ka a učiteľka PF UMB hodnotí
3. Pokyny k organizácii praxe
4. Hodnotenie študenta na pedagogickej praxi v ŠKD
5. Projektovanie činností v ŠKD a kritériá hodnotenia projektu výchovno-vzdelávacích aktivít
6. Ukážky študentských projektov výchovno-vzdelávacej činnosti
7. Materiál na rozvíjanie jazykovej, literárnej a hudobnej gramotnosti v ŠKD pre cvičné vychovávateľky
8. Materiál na skvalitnenie prípravy na vyučovanie v ŠKD pre cvičné vychovávateľky

V publikácii boli použité práce študentiek: Linda Parobeková, Anna Pochybová, Natália Slodičáková, Dominika Bujňáková

1. Teoretické východiská a koncepcia pedagogickej praxe v ŠKD

Pedagogická prax v školskom klube je súčasťou predmetu Školské kluby detí a výchovné programy v ŠKD s praxou v bakalárskom štúdiu Predškolská a elementárna pedagogika. Trvá 11 týždňov. Má formu prezenčného alebo dištančného štúdia. Študenti hospitujú v školskom klube detí a neskôr si samostatne projektujú výchovno-vzdelávacie činnosti a potom ich realizujú v školskom klube detí. Školský klub detí je miestom trávenia voľného času detí. Voľný čas plní v živote dieťaťa dôležité **funkcie**. Ide o zdravotno-hygienickú funkciu, formatívno-výchovnú funkciu, seberealizačnú funkciu, socializačnú funkciu a preventívnu funkciu (Kratochvílová, 2001).

Výchovno-vzdelávacia činnosť v školskom klube detí je zameraná aj na uspokojenie záujmov žiakov v čase mimo vyučovania a na ich prípravu na vyučovanie. Ide o organizovaný voľný čas detí. V školskom klube detí by mali vychovávatelia uplatňovať **princípy výchovy vo voľnom čase**. Jedná sa o princíp dobrovoľnosti, názorového pluralizmu, demokracie a humanizmu, mravnosti a tolerancie, konsenzu vo výchove, cieľavedomého činnostného zamerania aktivity, slobodnej voľby, individualizácie a družnosti, jednoty teórie a praxe, primeranosti a postupnosti, aktivity, tvorivosti a samostatnej práce, optimizmu a radosti z vykonávanej činnosti (Babiaková, Ďurošová, Brindza, 2009). Väčšina výchovno-vzdelávacích aktivít školského klubu detí prebieha po povinnom školskom vyučovaní. Účasť v školskom klube je pre deti nepovinná.

Výchovno-vzdelávacie činnosti v školskom klube detí (ďalej len ŠKD) sú zamerané na:

- rozvíjanie kompetencií žiakov,
- uspokojenie záujmov žiakov,
- a prípravu žiakov na výučbu v primárnom vzdelávaní.

Od roku 2009 školské kluby detí postupujú podľa výchovných programov, ktoré nadväzujú na konkrétne školské vzdelávacie programy. Výchova a vzdelávanie v ŠKD sa realizuje v nasledovných **tematických oblastiach výchovy**:

- **vzdelávacia** - je jednou z dôležitých oblastí, ktorá sa na dennej báze prelína s prípravou na vyučovanie v jej najširšej podobe. Didaktické hry ako obligátny nástroj precvičovania a opakovania školského učiva by mali byť zárukou hravého a nenásilného prístupu k tejto dennej činnosti v ŠKD. Vzdelávacia TOV sa preto prelína všetkými ostatnými tematickými oblasťami výchovy a na úrovni denných činností je ekvivalentom prípravy na vyučovanie. Vyžaduje od vychovávateľky nielen dostatočnú invenciu pri jej tvorbe a príprave, ale aj dobrú koordináciu s učiteľkou detí, primeranú orientáciu v kurikule daného ročníka, ale vzhľadom na častý jav ročníkovo heterogénnych skupín detí v ŠKD aj dobrú schopnosť improvizácie.

- **spoločenskovedná** - sa zameriava na realizáciu aktivít rozvíjajúcich kultúrnu gramotnosť detí. Je súhrnom kompetencií, ktorými na rôznej úrovni disponuje jedinec pre jeho schopnosť adaptovať sa v konkrétnom kultúrnom priestore a postupne ho spoluvytvárať. Formovanie a vytváranie týchto kompetencií sa realizuje v každodennom živote človeka, ale významnú úlohu má aj škola a spoločenskovedné vzdelávanie, ktoré vo svojom kurikule ponúka. Ide o spôsobilosti v oblasti poznania a používania jazyka v hovorenej aj písanej podobe, rozvíjaní čitateľstva a literatúry, výchovy k občianstvu, kultúrnym a prírodným hodnotám krajiny, socializácie, prosociálnemu správaniu, etickým a environmentálnym hodnotám. Kultúrna gramotnosť sa formuje v prostredí, ktoré je deťom blízke a postupne ho poznávajú. Prejavuje sa aj ako potreba kultúrneho a umeleckého zážitku v rôznych podobách - prevažne ako recipient, ale u talentovaných jedincov aj ako interpret. ŠKD môže ponúkať preto veľa príležitostí, ako cez výchovné aktivity prispievať k nadobúdaniu a skvalitňovaniu úrovne kultúrnych kompetencií detí.
- **pracovno-technická** - vytvára priestor pre rozširovanie pracovno-technických zručností a vedomostí detí, rozvíjanie najmä jemnej motoriky vedie deti k trpezlivosti, presnosti, zručnosti, spolupráci pri spoločných projektoch. Deti si zdokonaľujú základy manuálnych a technických zručností, získavajú základy zručností potrebných pre praktický život - získať základné zručnosti v tvorbe jednoduchých projektov, učia sa technicky a konštruktívne myslieť, vytvárajú si technickú a priestorovú predstavivosť.
- **prírodovedno-environmentálna** - vytvára a rozvíja záujem detí o prírodu, ohľaduplný a šetrný vzťah k nej, učí ich aktívne chrániť všetky formy života, environmentálnemu cíteniu, potrebe ochrany prírody a vlastného aktívneho prístupu k ochrane prírody. Deti pozorujú prírodu, experimentujú, objavujú prírodné zákonitosti, zmeny v prírode počas roka a uvedomujú si človeka ako súčasť prírody. Zdôvodňujú význam starostlivosti o rastliny, starostlivosť o živočíchy, aktívne na nej participujú.
- **esteticko-výchovná** - sa realizuje vo výtvarnej, hudobnej, literárnej a dramatickej činnosti detí. Zameriava sa na využívanie a rozvíjanie špecifických tvorivých schopností detí, ich talentu, ale aj na objavovanie krásy v živote, formovanie estetického cítenia, objavovanie krásy kultúrnych a historických objektov a ich hodnôt a celkovému vnímaniu umenia.
- **telovýchovná, zdravotná a športová** - je zameraná na pohybovú aktivitu detí, relaxáciu, pobyt a pohyb na čerstvom vzduchu, na pohybový rozvoj detí, podporuje zvyšovanie ich fyzickej kondície. Športové a pohybové aktivity napomáhajú rozvíjania kolektívnych vzťahov, spoločnej zodpovednosti, vytrvalosti, vôľových vlastností detí, vedú ich k aktívnemu oddychu. Dôležitou obsahovou súčasťou je výchova k zdravému životnému štýlu, ktorá zahŕňa význam pohybu pre

zdravie, problematiku zdravej výživy, dodržiavania hygienických zásad či chápať škodlivosť návykových látok.

V ŠKD sú v tematických oblastiach výchovy integrovane rozvíjané kompetencie žiakov: učiť sa učiť, komunikačné, sociálne, pracovné, občianske, kultúrne. (Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach, 2009)

V predmete Školské kluby detí a výchovné programy v ŠKD s praxou sa študenti oboznámia s témami, ktoré im priblížia pedagogickú realitu školského klubu. Spoznajú prevádzku, plánovanie a dokumentáciu v ŠKD a špecifiká práce vychovávateľky ŠKD. Z hľadiska pedagogického, psychologického a hygienického posudzujú priestory a materiálne vybavenie v ŠKD. Podrobne analyzujú výchovný program ŠKD ako súčasť Školského vzdelávacieho programu. Učia sa porozumieť výchovným osnovám, ktoré si školský klub v každej základnej škole vypracuje.

V rámci organizácie činností v ŠKD spoznávajú a projektujú:

- **odpočinkové činnosti** - ide o pasívnu alebo aktívnu činnosť slúžiacu na oddych žiakov po vyučovaní. Osvedčili sa rozhovory, besedy, stolové a spoločenské hry, čítanie, počúvanie hudby, relaxačné cvičenia.
- **rekreačné činnosti** - realizujú sa zväčša vonku na čerstvom vzduchu, na ihrisku, alebo v telocvični. Patria sem vychádzky, rôzne pohybové aktivity, športové, námetové hry a hry s pravidlami, rekreačný šport, rytmická gymnastika, tanec. Rekreačná činnosť môže byť organizovaná alebo spontánna
- **záujmové činnosti** – realizujú sa formou záujmových krúžkov. Pomáha uspokojovať potreby, rozvíjať záujmy žiakov. Prispieva k orientácii v rôznych oblastiach ľudskej práce a nepriamo ovplyvňuje i vzťah k budúcemu povolaniu. V školských kluboch ju predstavuje zvyčajne spoločenskovedná, prírodovedná, esteticko-výchovná, pracovno-technická telovýchovná, športová a iná záujmová činnosť.
- **príprava na vyučovanie** – realizuje sa po dohode s rodičmi. Zaraduje sa po 15. hodine, kedy sa výkonnosť žiakov opäť zvyšuje. Môže mať podobu písania domácich úloh a didaktických hier zameraných na upevňovanie a prehĺbovanie prebratého učiva na školskom vyučovaní. Didaktické hry musia byť primerané veku aj schopnostiam žiakov. Efektívnosť tejto činnostnej zložky v školskom klube detí si vyžaduje pravidelnú spoluprácu vychovávateľa s triednym učiteľom.
- **samoobslužné a verejnoprospešné činnosti** – umožňujú formovanie hygienických návykov a návykov spoločenského správania žiakov. Poskytuje žiakom príležitosť podieľať sa na tvorbe a ochrane životného prostredia, pomáhať mladším a starším ľuďom, starať sa o vlastný aj spoločný majetok.

Vychovávateľa ŠKD a rodičia sú partnermi pri výchove detí. Vychovávateľa ako profesionáli v oblasti výchovy by mali vedieť informovať rodičov o svojich výchovných zámeroch, presvedčiť ich o správnosti svojich postojov. Podmienkou úspechu pri jednaní s rodičmi je pedagogický takt. Informácie o dieťati zahŕňujú pozitívne i negatívne poznatky. Nesprávne je, keď sú zamerané iba na nedostatky dieťaťa. **Formy spolupráce medzi vychovávateľmi a rodičmi:**

- individuálne rozhovory (môžu sa uskutočňovať v stanovených konzultačných hodinách, v rámci schôdzok ZRPŠ, pri predávaní a preberaní dieťaťa, alebo v individuálne dohodnutom čase),
- telefonické rozhovory a písomné kontakty (v praxi slúžia len na povedanie či napísanie správ, či záležitostí čisto organizačného charakteru),
- triedne schôdze (v rámci triednej schôdzky ZRPŠ vychovávateľa hovoria s rodičmi o záležitostiach organizačného charakteru, ale aj o individuálnych záležitostiach detí).

Pre skutočne partnerskú spoluprácu s rodičmi sú potrebné aj neformálne stretnutia. Medzi ne patria napríklad dni otvorených dverí v ŠKD, umožnenie prítomnosti rodičov v ŠKD v ľubovoľnej dobe, aktívna účasť rodičov na výchovných činnostiach ŠKD, spoločné činnosti rodičov a detí, spoločenské stretnutia (Babiaková, Ďurošová, Brindza, 2009).

2. Pokyny k organizácii praxe

Prax v prezenčnej forme prebieha každú stredu v semestri (počas 11 týždňov). V ŠKD študentka najskôr pozoruje výchovnú činnosť vychovávateľky, potom realizuje odpočinkovú, rekreačnú činnosť a prípravu na vyučovanie so žiakmi alebo pozoruje spolužiaka pri niektorej činnosti.

V prípade potreby je dištančná výučba realizovaná cez ZOOM meeting a systém e-vzdelávanie Moodle. Študentky projektujú výchovné činnosti, ktoré prezentujú, realizujú aj analyzujú v uvedenom virtuálnom priestore vo svojich študijných skupinách.

Raz týždenne prebehne aj rozbor realizovanej výchovno-vzdelávacej činnosti študentky s cvičnou vychovávateľkou a kolegyňami, ktoré jej činnosť pozorovali a zaznamenávali. Na rozbere sa rozdelia aj činnosti na budúci týždeň.

Rozbor návrhov výchovných projektov v dištančnej forme praxe prebieha po ich realizácii raz týždenne v čase praxe.

Informácie k organizácii a obsahovej skladbe praxe sa študenti interného aj externého štúdia dozvedia na spoločnej inštrukčnej a individuálne v čase konzultačných hodín, alebo prostredníctvom e-mailového kontaktu.

3. Očakávané a nadobudnuté spôsobilosti študenta/ky, ktoré cvičný vychovávateľ/ka a učiteľka PF UMB hodnotí

Študent/ka je na pedagogickej praxi povinná riadiť sa vnútorným poriadkom školy a ŠKD.

Študentka počas Px ŠKD Bc realizuje:

I. a. Samostatné výstupy, ktoré vytvárajú priestor pre študentky vstúpiť do procesu výchovno-vzdelávacieho procesu, vytvárať edukačné prostredie a realizovať vzdelávacia a výchovné aktivity so žiakmi. Cieľom výstupov je formovať vlastné pedagogické spôsobilosti vychovávateľky v ŠKD.

Je potrebné, aby

- študentky zažili a pedagogicky spracovali bezprostrednú skúsenosť s výchovnou a vzdelávacou činnosťou so žiakmi,
- mali možnosť dospieť k vlastnej reflexii edukačných aktivít,
- sa učili prostredníctvom riadeného výberu výchovno-vzdelávacích a záujmových aktivít viazaných na konkrétny obsah výchovného programu pedagogicky pôsobiť na žiakov,
- mohli tvorivo pristupovať k plánovaniu a realizácii výchovno-vzdelávacej činnosti v ŠKD.

I. b. Návrhy výchovných činností, ktoré študentky projektujú a realizujú dištančnou formou cez ZOOM meeting. Cieľom dištančnej formy výstupov je nadobudnúť okrem uvedených, aj ďalšie kompetencie:

- tvoriť výchovné úlohy pre žiakov pre všetky druhy činností ŠKD aj v mimoriadnych situáciách tak, aby boli pre nich vhodné a efektívne realizovateľné,
- tvoriť projekty výchovných aktivít tak, aby rešpektovali teoretické východiská v oblasti voľného času detí, záujmov a záujmových činností detí a facilitácie voľného času detí,
- dokázali rešpektovať potreby detí pri organizácii ich voľného času,
- dokázali vybrané aktivity pri ich projektovaní vhodne zosúladiť s výchovným programom a výchovným plánom ŠKD,
- reflektovať vlastné aj pozorované projekty.

Študentka má preukázať spôsobilosti:

- **plánovať výchovno-vzdelávaciu činnosť a aktivitu:** vhodný výber činností a aktivít v súlade so stanovenými cieľmi a obsahmi, vekových osobitostí detí, vedenie a priebeh činnosti a aktivity – jednotlivé pedagogické situácie, čas a priestor, metódy, pomôcky. Výsledkom plánovania je projekt výchovno-vzdelávacej činnosti v ŠKD,

- **efektívne využívať prostriedky výchovy a vzdelávania:** realizácia a jej priebeh, situačné, autonómne, zážitkové a egoangažované učenie sa, primeranosť a vhodnosť trávenia voľného času detí, adekvátne reagovanie na vzniknuté situácie
- formy výchovy vo voľnom čase, organizácia priestoru, časové zvládnutie,
- **evalvovať výstupy (hodnotiť seba a iných v procese):** analýza výchovno-vzdelávacej činnosti seba a iných, schopnosť vypracovať a reflektovať ju v ďalšom výchovnom a vzdelávacom procese ŠKD. Na základe predchádzajúcej reflexie a analýzy s pomocou cvičnej vychovávateľky a neskôr samostatne
- **plánovať ďalšiu výchovno-vzdelávaciu činnosť,** vypracovať písomnú prípravu, rešpektovať výchovný program ŠKD, proporcionálne vyvážené zaraďovať jednotlivé oblasti výchovnej činnosti do plánu, resp. riadiť sa plánom činností, ktorý v ŠKD existuje.

Študentka môže **prezenčnou formou realizovať výstupy** len po vypracovaní projektu výchovno-vzdelávacej činnosti a po jeho konzultácii s cvičnou vychovávateľkou.

Dištančnou formou prezentuje a podľa ich charakteru realizuje projektované činnosti:

relaxačná činnosť, rekreačná činnosť, príprava na vyučovanie, všetky tematické oblasti výchovy - prírodovedno-environmentálna, pracovno-technická, spoločenskovedná, umelecko-estetická, telovýchovná - výchova k zdraviu a vzdelávacia. Do konkrétnych činností denného režimu v ŠKD aj konkrétnych tematických oblastí výchovy v rámci týždennej realizácie integrujú podľa potreby samoobslužné činnosti detí. Prezentované a analyzované projekty vkladá do Moodle.

Študentky po absolvovaní praxe prezenčnou formou vkladajú do Moodle charakteristiku prostredia ŠKD, v ktorom prax realizovali. Táto charakteristika vychádza z dostupných teoretických zdrojov a zdôrazňuje rozdiely aj paralely teórie a praxe prostredia činnosti ŠKD.

I. **Hospitácie a pohospitačné rozhovory (analýza a reflexia) v prezenčnej aj dištančnej forme**

Študentky zaznamenávajú priebeh výchovno-vzdelávacích činností a následnú analýzu do hospitačného protokolu.

Študentka má preukázať spôsobilosti:

- **pozorovať** výchovno-vzdelávaciu činnosť vychovávateľky (resp. spolužiakov- kolegov) a **sledovať** jej vplyv na rozvoj osobnosti žiakov,
- **identifikovať a zaznamenávať** pozorované javy do vopred pripravených protokolov,
- **spracovať, vyhodnotiť a reflektovať** výsledky pozorovania v súvislosti s pedagogickou teóriou.

II. **Individuálne konzultácie** s vychovávateľkou v ŠKD majú byť zamerané na pomoc študentovi zvládnuť plánovanie a evalváciu vlastnej výchovno-vzdelávacej činnosti.

Študentka má preukázať spôsobilosti:

- **komunikovať** problémy súvisiace s plánovaním, realizáciou a evalváciou výchovno-vzdelávacej činnosti,
- **reflektovať** výsledky evalvácie výchovno-vzdelávacej činnosti v nasledujúcom procese plánovania a realizácie výchovno-vzdelávacej činnosti,
- **identifikovať** aktuálne problémy, ktoré sa vyskytujú vo výchovnej skupine,
- porovnať svoje doterajšie poznatky získané v teoretických disciplínach na PF s reálnou praxou.

4. Hodnotenie študenta na pedagogickej praxi v ŠKD

Študentku v prezenčnej forme realizácie praxe v ŠKD hodnotí učiteľ PF UMB aj vychovávateľka ŠKD. Študentka absolvuje pedagogickú prax v plnom rozsahu (11 týždňov). Hodnotenie študenta spočíva v dvoch krokoch:

1. Posúdenie projektu výchovno-vzdelávacej činnosti, ktorý si študent pred realizáciou pripravil a konzultoval s cvičnou vychovávateľkou (prezenčná forma), učiteľkou PF UMB (dištančná forma)
2. Analýza a evalvácia vystúpenia študenta (prezentácia a realizácia projektu výchovno-vzdelávacej činnosti).

Pri analýze a evalvácii vystúpenia študenta navrhujeme cvičnej vychovávateľke postupovať podľa nasledovného hárku:

HODNOTENIE ŠTUDENTA NA PRAXI V ŠKD CVIČNÝM VYCHOVÁVATEĽOM

meno študenta:	
cvičná vychovávateľka ŠKD (meno a priezvisko) :	
oblasti edukačných činností v ŠKD (podčiarknite):	
odpočinková, rekreačná činnosť, príprava na vyučovanie	dátum 1. výstupu:

Sledované položky hodnotíte podľa nasledujúcej škály:

V naznačenej škále označte krúžkom, ako sa vám javí študent v sledovaných položkách: A- vynikajúco s minimálnymi odchýlkami od ideálu; B- nadpriemerne; C- priemerne; D- prijateľne; E- splňa minimálne kritériá; FX- vyžaduje sa opakovanie a ďalšia práca.

SLEDOVANÉ POLOŽKY					
výber organizačných foriem vzhľadom na ciele edukačnej činnosti					
/-----/-----/-----/-----/-----/					
A	B	C	D	E	FX
vedenie edukačných činností (úlohy pre žiakov)					
/-----/-----/-----/-----/-----/					
A	B	C	D	E	FX

využívanie verbálnej a neverbálnej komunikácie /-----/-----/-----/-----/-----/
A B C D E FX
reakcie študenta na vzniknuté pedagogické situácie /-----/-----/-----/-----/-----/
A B C D E FX
vytváranie podmienok pre edukačné činnosti (psycho-sociálna klíma, metódy, formy, pomôcky...) /-----/-----/-----/-----/-----/
A B C D E FX
úroveň motivácie a aktivizácie žiakov /-----/-----/-----/-----/-----/
A B C D E FX
efektívne využitie času /-----/-----/-----/-----/-----/
A B C D E FX
naplnenie cieľov výchovno-vzdelávacej činnosti /-----/-----/-----/-----/-----/
A B C D E FX
Priestor pre slovné hodnotenie:

5. Projektovanie činností v ŠKD a kritériá hodnotenia projektu výchovno-vzdelávacích aktivít

Projektovanie výchovno-vzdelávacích činností v ŠKD nadväzuje na projektovanie vzdelávacích aktivít v materskej škole, s ktorými už majú študenti skúsenosti.

Študent/ka si zvolí tematickú oblasť výchovy a sformuluje cieľ výchovno-vzdelávacej činnosti. **Cieľ** musí zvoliť s ohľadom na druh dennej činnosti, pre ktorú aktivity projektuje. Ak je to možné, snaží sa cieľ, resp. ciele vymedziť tak, aby rozvíjali všetky zložky osobnosti dieťaťa a aby ich podľa uvedeného kritéria aj formovali.

Do projektu výchovno-vzdelávacej aktivity zaznačuje aj pripravované materiálne aj nemateriálne didaktické prostriedky. Premyslí a štruktúruje konkrétne výchovno-vzdelávacie situácie. Pre jednotlivé výchovno-vzdelávacie situácie, ktoré sú časovo vymedzené projektuje:

- činnosti vychovávateľky – formuluje konkrétne úlohy pre žiakov ako priame výroky.
- činnosti žiakov a žiačok – formuluje predpokladanú realizáciu úloh žiakmi.
- prostriedky (metódy, formy, pomôcky...)

Činnosti vychovávateľky - sú všetky verbálne aj neverbálne aktivity, ktoré bude realizovať vychovávateľka - inštruktáže pre deti, pokyny organizačné aj výchovno-vzdelávacie, postupy,

zadania, ukážky, atď. Táto časť projektu uvádza celý priebeh činnosti od začiatku výchovno-vzdelávacej situácie až po jej záver - hodnotenie a reflexiu. Úlohy, ktoré deťom zadáva sú jasne formulované - a v projekte zvýraznené dvomi spôsobmi:

1. ako súbor úloh zadaných v priebehu konkrétnej výchovno-vzdelávacej situácie
2. postupne počas zápisu priebehu danej výchovno-vzdelávacej situácie v časovom slede.

Prvý spôsob je prehľadnejší z hľadiska čitateľnosti projektu, sumarizácia úloh umožňuje rýchlejšiu kontrolu vzťahu cieľa a vhodnosti úloh pre ich plnenie.. Druhý je zapisovaný v čase, t.j. je logickejší zase z pohľadu priebehu konkrétnej výchovno-vzdelávacej situácie. Študenti a študentky si zapisujú plánovaný priebeh výchovno-vzdelávacích situácií podľa vlastných preferencií. Vyžaduje sa však čitateľnosť, zrozumiteľnosť a prehľadnosť zápisu, aby bol použiteľný aj v prípadnej alternácii a zástupnosti študentiek a študentov.

Činnosti žiakov a žiačok - sú zapisované v jednej línii so zadanými úlohami. Táto časť projektu uvádza predpokladané činnosti žiakov, ktoré sa v reálnej situácii môžu meniť a modifikovať. Prehľadne zapísané predpokladané činnosti sú spätnou väzbou pre študentky a študentov ku vhodnosti výberu a formulácie výchovno-vzdelávacích úloh, ale aj overeniu druhu činností, ktoré sú pre žiakov predpokladané - či sú dostatočne aktivizačné, či nie sú len verbálne, či nie sú jednostranné, či sú dostatočne rozvíjajúce vo vzťahu k cieľom a podobne.

Výberu cieľov a úloh, ktoré ich pomáhajú deťom plniť musí zodpovedať aj výber metód, foriem, materiálnych pomôcok, prípadne aj druhu prostredia - interné, či externé - školské ihrisko, prípadne aj iné. Pri výchovno-vzdelávacích činnostiach v ŠKD je vhodné mať pripravené aj alternatívne prostriedky pre deti, ktoré pripravená činnosť nenadchne, resp. majú iné záujmy. Pokiaľ to nenaruša bezpečnosť detí a primerané podmienky prostredia, v ktorom činnosti prebiehajú, deti môžu mať voľnosť vo výbere.

Dôležitou časťou projektu je návrh reflexie a jej metód - ako bude riadená a realizovaná spätná väzba k realizovaným činnostiam a úlohám.

Rozbor - analýza činnosti. Po realizovaní výchovno-vzdelávacej činnosti odporúčame študentom dôslednú analýzu činnosti s využitím spätnej väzby od cvičnej vychovávateľky a kolegyň - rozbor výchovno-vzdelávacej činnosti. Ten prebieha zvyčajne tak, že študent/ka zrekapituluje priebeh výchovno-vzdelávacej činnosti s dôrazom na tie časti a situácie, ktoré chce pozitívne, ale aj negatívne reflektovať. Uvedie problematiku aj vydaté časti a dôvody, prečo sa stali, či nestali tak, ako si plánovala. Následne sa vyjadrujú aj kolegyne, uvádzajú svoje postrehy, doplnenia, či otázky, ktoré vyplynuli pre ne z priebehu realizácie výchovno-vzdelávacej činnosti. Celý rozbor uzatvára cvičná vychovávateľka. Zosumarizuje vyjadrenia ostatných, zaujme k nim svoje stanovisko a doplní vlastné postrehy a prípadné metodické, organizačné, aj iné závery k realizovaným činnostiam.

Sebareflexia. Študent/ka následne reflektuje po skončení výchovno-vzdelávacej činnosti vlastnú výchovno-vzdelávaciú činnosť s deťmi. Tá spočíva vo vyhodnotení a porovnaní vlastných zámerov a predstáv, ktoré boli zhmotnené v projekte so skutočnosťou, so skutočnou realizáciou výchovno-vzdelávacej činnosti. Analyzuje, či boli volené vhodné ciele, či k nim vyberala vhodné úlohy, ako deti motivovala a aktivizovala k činnostiam, čo sa podarilo, čo nepodarilo a čo by na základe svojej skúsenosti urobila inak. Túto sebareflexiu zapisuje do záverečnej časti projektového protokolu.

Projekt hodnotíme na základe nasledovných kritérií:

HODNOTENIE PROJEKTU VÝCHOVNO-VZDELÁVACEJ ČINNOSTI V ŠKD	
Didaktické kritériá hodnotenia výchovno-vzdelávacej činnosti	Hodnotenie študentky – meno:
<i>Ciele výchovno-vzdelávacej činnosti</i> <i>Súlad procesov činnosti s cieľmi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Je správne sformulovaný výchovno-vzdelávací cieľ/ciele činnosti?
<i>Sekvencie výchovno-vzdelávacej činnosti</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Má výchovno-vzdelávacia činnosť logickú nadväznosť aktivít a úloh, je citeľná jej dynamika?
<i>Výchovno-vzdelávacia činnosť vychovávateľa</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Je motivovaná a aktivizovaná činnosť žiakov už od úvodných aktivít?
<i>Zadávanie úloh</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sú úlohy formulované v súlade s cieľmi výchovno-vzdelávacej činnosti? • Sú úlohy pre žiakov zrozumiteľné? • Sú úlohy pre žiakov veku primerané? • Smerujú úlohy k rozvíjaniu poznatkov, zručností alebo postojov žiakov?
<i>Metódy a formy práce, prostriedky</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sú navrhnuté v projekte výchovno-vzdelávacej činnosti vhodné metódy? • Sú navrhnuté v projekte výchovno-vzdelávacej činnosti vhodné organizačné formy? • Sú navrhnuté v projekte vhodné pomôcky?
<i>Hodnotenie výchovno-vzdelávacej činnosti</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sú v projekte výchovno-vzdelávacej činnosti nastavené kritériá hodnotenia žiakov a žiackych produktov? • Majú žiaci možnosť porovnávať počiatkový a výsledný stav zvládnutia nových poznatkov a zručností v skupine? • Majú priestor na sebahodnotenie?

6. Ukážky študentských projektov výchovno-vzdelávacej činnosti

PROJEKT č. 1

Meno študenta: Natália Slodičáková

Tematická oblasť výchovy: Umelecko-estetická

Cieľ: Zaujať pozitívne postoje k umeniu. Poznať názvy niektorých hudobných nástrojov. Rozvoj vokálnych hudobných činností.

10 min. Motivácia

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy:

„Deti, dnes sa budeme spolu rozprávať, spievať a spoločne sa hrať na umelcov. Kto mi vie povedať aké hudobné nástroje poznáme? Vymenujte mi ich podľa obrázkov.“ Vychovávateľka deťom ukáže obrázky hudobných nástrojov a deti ich musia pomenovať. (klavír, husle, gitara, flauta, harmonika, violončelo, saxofón, trúbka, bubon, harfa).

„Spoločne sa teraz presunieme ku klavíru kde budete hádať piesne podľa melódie a budete sa pokúšať prísť na to ako sa volajú.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti sedia v polkruhu na stoličkách tak aby všetci videli vychovávateľku.

Odpovedajú na otázky a vymenúvajú hudobné nástroje podľa obrázkov.

Prostriedky (metódy, formy, pomôcky):

Organizácia: v triede na stoličkách v polkruhu

Metódy: rozhovor, ukážka, vymenovanie, spev

Pomôcky: obrázky hudobných nástrojov

30 min Hudobné hádanky. Spev piesní

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy

Vychovávateľka si sadne za klavír. Deti sa rozostúpia tak, aby každý videl na vychovávateľku.

„Pozorne budete počúvať jednoduchú melódiu piesne a kto bude vedieť ako sa pieseň volá, tak sa prihlási a povie názov.“

1. PIESEŇ- Maličká som
2. PIESEŇ- Pec nám spadla
3. PIESEŇ- Bola babka mala capka
4. PIESEŇ- Zlatá brána
5. PIESEŇ- Prší, prší len sa leje
6. PIESEŇ- Mám ručníček mám komu že ho dám
7. PIESEŇ- Krásna, krásna kde si húsky pásla
8. PIESEŇ- My sme malí muzikanti

Keď deti uhádnu všetky pesničky, presunú sa späť na stoličky. Vychovávateľka im pustí pieseň, v ktorej bude znieť nejaký hudobný nástroj, o ktorých si spoločne hovorili. Úlohou detí je zistiť, aký hudobný nástroj hrá.

(husle, bicie, klavír, saxofón, flauta, harmonika, trúbka, violončelo, gitara a harfa.)

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti sa snažia uhádnuť pomocou melódie piesne, ktorú vychovávateľka hrá na klavíri, o akú pieseň ide.

Pri počúvaní nejakej pesničky v magnetofóne deti pozorne počúvajú a vymenujú aký hudobný nástroj v pesničke hrá.

Reflexia: Ako sa vám dnes darilo? Kto uhádol všetky piesne? Kto uhádol hudobné nástroje, ktoré hrali v piesňach. V čom sa potrebuješ zdokonaľiť?

Prostriedky (metódy, formy, pomôcky):

Organizácia: pri klavíri

Pomôcky: klavír, magnetofón

PROJEKT č. 2

Meno študenta: Dominika Bujňáková

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko-vedná oblasť

Cieľ: Vedieť prejavovať ohľaduplnosť ľuďom s telesným postihnutím a pomenovať vlastnosti ľudí so zdravotným znevýhodnením, ktorí sa chcú v živote uplatniť.

10 min. Motivácia

„Voľný rozhovor s deťmi.“

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy:

Vychovávateľka deti vyzve, aby si zobrali stoličky a sadli si do polkruhu okolo interaktívnej tabule tak, aby každé dieťa malo dobrý výhľad na tabuľu (menšie/nížšie deti dopredu, staršie /vyššie deti dozadu). Vede s deťmi rozhovor o ľuďoch s postihnutím, pri tomto rozhovore im kladie nasledovné otázky: „Každý deň okolo seba stretávame hendikepovaných ľudí. Môžeme sa s nimi stretnúť v nemocnici, v autobuse, na ulici. Hoci sú iní, sú to tiež ľudia a nie sú o nič menej ako my, zdraví. Vedel, by mi niekto z. Vás povedať/ vysvetliť čo je to handikep? (reagujem na odpoveď detí). Slovo handicap znamená znevýhodnenie. Poznáte niekoho vo vašom okolí kto trpí nejakým handikepom? (reagujem na odpoveď detí). Neraz vidím, ako sa zdraví ľudia za nimi obzerajú, pohrdavo na nich pozerajú, vyhýbajú sa im, akoby ani neboli. Deti, ako sa môžu títo ľudia cítiť? Vy, by ste sa ako cítili? Ako sa máme k takýmto ľuďom správať?“

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti vedú rozhovor s pani vychovávateľkou.

Predpokladané odpovede detí:

- Handikep, môže byť nejaká chyba,
- niekomu niečo chýba, niečo nemá
- nevieme
- áno/ nie
- musia byť smutní, nemajú žiadnych kamarátov, cítia sa osamelí
- bol by som smutný, možno by som plakal
- nechcel, by som chodiť von, medzi ľuďmi, ak by sa na mňa zle nepozerali
- mali, by sme sa k nim správali slušne, priateľsky, pomôcť im
- nemali, by sme sa im vysmievať, alebo si z nich robiť srandu, nie je to od nás pekné...

15 minút „Sledovanie videa“

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy

Presne tak a preto som sa rozhodla Vám ukázať niekoľko videí zo života týchto ľudí, ktorí to nevzdali a nebáli sa bojovať so svojich strachom.

Odkaz na použité videá:

1. https://www.youtube.com/watch?v=3YIAo_oXbF8

„Tento mladý chlapec sa volá Ezra. Narodil sa s rozdielnymi dolnými končatinami. No to ho nezastavilo od toho čo má rád. Má 11 rokov a na svoj vek je držiteľom 9 národných atletických rekordov. Ezra je inšpiráciou pre mnohých ľudí.“

2. <https://www.youtube.com/watch?v=a8BJhTkV4LA>

„Táto slečna sa volá Bethany. Miluje more a surfovanie. Žila na Havaji, počas jedného dňa keď surfovala so svojimi priateľmi sa v zátokke objavil žralok, ktorý sa jej zahryzol do ľavej ruky. Mala veľmi veľké šťastie. Po čase sa so svojim handikepom naučila žiť, prekonala svoj strach a vrátila sa naspäť k surfovaniu.“

3. https://www.youtube.com/watch?v=ex0g_b2HPrQ

„Toto je Aaron. Je športovec na invalidnom vozíku, ktorý predvádza triky prispôbené skateboardingu a BMX. Na svoje triky používa invalidný vozík, ktorý je ľahký a prispôbený na tento druh športu. Ako môžete vidieť, ani jeho handikep ho neodradil od toho čo má rád.“

„Mali ste možnosť vidieť činnosti, ktoré ľavou zadnou zvládnu ľudia s hendikepom. Vedeli, by sme zvládnuť bežné činnosti, ktoré robia títo ľudia? Poďme si to vyskúšať.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti so zaujatím pozorne počúvajú a sledujú príbehy detí so zdravotným znevýhodnením.

30 minút Aktivity pre deti

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy

1. aktivita – „odčítavanie z pier“

Deti, si zoberú stoličky a usadia sa na svoje miesto. V klube si vytvoria priestor na realizáciu nasledujúcich aktivít.

Rozdáme deťom papiere. Spomedzi detí vyberieme jedno dieťa (dobrovoľníka), ktoré príde pred tabuľu. Vopred budeme mať vymyslených niekoľko slov – pero, tabuľa, nohavice, mama. Vyberáme slová, ktoré je možné zrozumiteľne artikulovať. Pošepkám jedno zo slov dieťaťu pred tabuľou, ktoré toto slovo bude ostatným artikulovať. „Vyberte si pero, týmto perom napíšete slovo, ktoré váš kamarát (dieťa pred tabuľou) bude artikulovať, to znamená, že nevydá žiaden zvuk. Musíte sa sústrediť iba na jeho/jej pery. Nevykrikujte, na môj pokyn otočíte papier a ukážete nám slovo, ktoré si myslíte, že hovorí váš spolužiak.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Dieťa pred tabuľou artikuluje pani vychovávateľkou vybrané slovo, ostatné deti pozorne sledujú pery svojho spolužiaka a na papier píše slovo, ktoré si myslia, že ich spolužiak artikuluje.

2. aktivita - „navigácia“

Vyberieme si jedno dieťa – dobrovoľníka, ktorému zakryjeme oči šatkou/ použijeme dioptrické okuliare, ktorých sklá prekryjem vatovými tampónmi s lepiacou páskou. Jeho úlohou bude prejsť cez triedu - od dverí k oknu. Zvyšok detí sa bude snažiť svojho kamaráta navigovať po triede. „V tejto aktivite si vyskúšame aké je to navigovať/ nasmerovať niekoho, kto trpí zrakovým postihnutím. Jeden z vás príde ku mne, ja mu zakryjem oči, vy ako skupina sa mu snažite vysvetliť cestu od dverí k oknu. Musíte, však dávať pozor, aby ste mu svojimi inštrukciami neublížili.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Prihlási sa jedno dieťa, ktorému pani vychovávateľka zakryje oči.

Ostatné deti navigujú kamaráta cez triedu, napríklad:

- teraz choď rovno
- otoč sa doprava
- urob dva kroky vľavo
- stoj
- vráť sa o 3 kroky naspäť

3. aktivita – „kreslenie bez rúk“

Pri tejto činnosti sa s deťmi presunieme na koberec. Deti si so sebou zoberú peračník. „Teraz sa presunieme na koberec, zoberte si peračník a usadte sa tak, aby ste mali dostatočný priestor na pohyb okolo seba.“ Rozdáme papiere a povieme čo budú robiť. Následne každému z detí dáme papier. „Mám pre vás veľkú výzvu. Ideme si skúsiť niečo nakresliť bez rúk. Otvorte si peračník a vyberte si niekoľko farbičiek. (počkám, kým si deti vyberú farbičky). Odteraz už nebudeme používať naše ruky. Môžete nakresliť kvietček, slnko, strom, čo len chcete – no nesmiete pri tom použiť ruky.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti si zoberú peračník a presunú sa na koberec. Pozorne počúvajú pani vychovávateľku. Deti sa postupne vyzujú a skúšajú kresliť obrázok nohami.

Reflexia:

„Mali ste možnosť vidieť niekoľko naozaj zaujímavých príbehov ľudí s handikepom. Koho príbeh vás zaujal najviac a prečo ?

Potom sme si v triede vyskúšali niekoľko činností. Aké činnosti sme si vyskúšali?

Ktorá z týchto činností/aktivít, ktoré sme si vyskúšali bola pre vás najťažšia? Prečo?

Čo sa môžeme od týchto ľudí naučiť ?

Organizácia: v klube

Pomôcky: interaktívna tabuľa, šatka, lepiaca páska, vatové tampóny, plachta, predmety (plastový pohár, pero, peračník, hračkárske autíčko, guma, pokrčený papier), papiere, USB s videom, nedioptrické okuliare

7. Materiál na rozvíjanie jazykovej, literárnej a hudobnej gramotnosti v ŠKD pre cvičné vychovávateľky

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ		
Názov: Techniky učenia sa – rozvíjanie vedomostí prostredníctvom čítaného a reprodukovateľného príbehu		
Tematická oblasť výchovy: Vzdelávacia oblasť výchovy	Základná škola /ŠKD	Ročník: 1. – 4.
Tematický celok: Rozvíjanie jazykovej a literárnej gramotnosti žiakov v ŠKD		
Téma: Čítame si o zvieratkách		
Forma výučby: frontálna, individuálna		
Cieľ: Rozvíjanie vedomosti a zručnosti prostredníctvom čítaného a reprodukovateľného príbehu		
Pomôcky: Detské knihy: • Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003); • O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013)		
Lokalita: školské kluby detí		
<p>Postup: V ŠKD si žiaci s vychovávateľom alebo vychovávateľkou často čítajú. Dôležitý je výber knihy, ktorému by mal vychovávateľ venovať dostatok času aj energie. Výber by mal realizovať spolu s deťmi. Mal by mať na mysli aj výsledky skúmania detských literárnych preferencií. Z hľadiska obsahu sa deťmi preferované témy a formy podľa austrálskeho výskumu (Australian Kids and Family Reading Report, 2016) dajú charakterizovať nasledovne: pobavia a rozosmejú ich – 54 %, nechajú ich využívať predstavivosť – 47 %, obsahujú záhadu alebo problém, ktorý treba vyriešiť – 42 %, obsahujú postavy, ktorým by sa deti chceli podobať – 38 %, prezentujú fiktívny príbeh – 36 %; poučia ich o niečom novom – 35 %, nechajú ich chvíľu zabudnúť na realitu – 35 %, rozprávajú pravdivý, trochu desivý príbeh – 28 %, sú o veciach, s ktorými majú deti skúsenosti – 24 %, postavy v nich sú zamilované – 18 %, vystupuje v nich hrdina alebo hrdinka, ktorí sa im podobajú – 14 %.</p> <p>Po výbere vhodnej detskej knihy nasleduje jej čítanie a príprava vhodných úloh, ktoré by boli zábavné a zároveň by rozvíjali prirodzenou cestou poznanie, city aj postoje žiakov.</p>		
Nákres:		
Didaktické rozpracovanie: Nasledujú námety takýchto úloh: Úlohy, ktoré aktivujú najnižšiu úroveň kognitívneho zapojenia sa odvíjajú od prečítanej knihy. Napríklad žiaci si zvolia knihu Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) alebo O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013). Najskôr ide o čítanie a prezentovanie knihy, poznatky o spisovateľovi Jánovi Uličianskom (Kláre Jarunkovej), ilustrátorky Martine Matlovičovej (Dane Zacharovej), opis titulného listu, pomenovanie hlavných postáv z príbehu, čítanie a reprodukovanie príbehu, porozumenie		

explicitného významu textu. Porozumenie explicitnému významu textu môžeme zisťovať otázkami:

- Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) – Ako sa volala Leonardova mama? Kde sa Leonardo narodil? Akú farbu mali Leonardovi súrodenci? V čom chcel kúpať ujo spisovateľ Leonarda? a pod.
- O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013) – Ako si psík vybral chlapca? Dozvedeli sme sa z príbehu psíkovo meno? Aký bol psík z príbehu? Koho mal psík najradšej? Kto pomohol chlapcovi so psíkom?

Otázky a úlohy pre najnižšiu úroveň kognitívneho zapojenia:

- Kde sa dej odohráva...
- Aké postavy vystupujú...
- Aký bol, aká bola postava...
- Nájdi v texte písmeno, slovo...
- Prečítaj slovo, vetu, časť textu, ktorá popisuje...
- Podčiarkni slovo (podstatné, prídavné meno...) vetu (oznamovaciu, opytovaciu, rozkazovaciu)
- Spočítaj vety, slová v texte,
- Vyhľadaj v texte najdlhšie, najkratšie slovo (prvé, posledné...)
- Vyhľadaj v texte postavy zvieracie fantastické,...
- Vymenuj predmety, ktoré sa v texte vyskytujú...
- Urči autora a názov textu,
- Vypíš, prečítaj, podčiarkni neznáme výrazy...
- Vyhľadaj konkrétnu časť, údaj, alebo vetu
- Otázka s alternatívami,
- Dichotomická otázka (áno- nie)
- Ktorý, ktorá, ktoré (z textu)
- Doslovné reprodukovanie
- Vyhľadaj vety o...
- Vypíš 3,2,1-slabičné slová,
- Kto prišiel, odišiel...
- Nájdi slovo, ktoré sa začína, končí na...
- Vyber správnu odpoveď z...
- Nájdi vetu, ktorá končí...
- Spočítaj (slohy, slová, vety...)
- Porovnaj veľkosť odstavca...
- Ukáž na obrázku...

Úlohy, ktoré aktivujú *strednú úroveň kognitívneho zapojenia* vyžadujú analýzu slovnej zásoby, vysvetľovanie pojmov a hádanie slov. Napríklad môžeme žiakom zadať **úlohy**: Vysvetlite slovné spojenia:

- Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) – labky si spôsobne zložil pod bradu..., človek si prevráti celý dom hore nohami..., úplne splynul s tmou...
- O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013) – biele labky mu svietili..., pes si vôbec nepotrpí na vitamíny, slniečko zažihalo hviezdičky v očiach ľudí i psov...

Ako inak sa dá povedať:

- Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) – mohol vystrájať, usalašil sa pri mne, staré haraburdy.
- O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013) – začal chlpatým chvostom robiť vietor, preňúral sklad krížom-krážom, budem sa oňho starať ako kráľa.

Ďalej môžeme žiakom zadať úlohy na doplňovanie, odhadovanie, rozpoznávanie detailov v príbehu – hádanky, doplňovačky, tajničky.

Doplňte chýbajúce slovo do viet z knihy Leonardo, kocúr z ulice.

1. Mačky majú [] životov.
2. Niet [] bez mačky.
3. Dobre je [] , keď mačka nie je doma.
4. Mačka vynáša z domu [] .

Doplňte chýbajúce slovo do viet z knihy O psovi, ktorý mal chlapca.

1. Nik nevedel, či je to [] , odkiaľ prišiel ani čo vie.
2. Ojój, žrali sme my už aj horšie [] .
3. Skromné bývajú len [] hlavičky.

Nemenej dôležité je porovnávanie, osobné preferencie, rekonštrukcia príbehu, tvorba časovej postupnosti, tvorenie domnienok na základe obrázkov, tvorba ponaučenia, vyvodenie jednoduchých záverov z textu. Napríklad môžeme sa žiakov opýtať: Čo môžeme usúdiť o Leonardovi na základe inzerátu? HLADÁM ÚTULNÝ, BEZPEČNÝ DOMOV. Zn. IHNEĎ!

Čo môžeme usúdiť o psíkovi na základe tvrdenia: AKO KAŽDÝ PORIADNY PES, AJ ON MAL V HLAVE HODINY, KTORO PRESNE UKAZOVALI, KEDY MÁ PRÍŠŤ TEN, KOHO MÁME RADI.

Usporiadajte vety z knihy Leonardo, kocúr z ulice podľa časovej postupnosti.

„LEO, IDEME SA KÚPAŤ!“ Zdá sa, že na bojzlivého kocúra treba ísť inak. „AUUU!“ Zapotácal som sa — a čľupol do vane. Kocúrovi sa pri pohľade na hlbokú vaňu s vodou zježili všetky chlpy. Začal ma škriabať. Silou-mocou sa mi chcel vyšmyknúť.

Usporiadajte vety z knihy Leonardo, kocúr z ulice podľa časovej postupnosti.

Zrazu sa Psík strašne rozbrechal a vyrazil ako šíp k bráne závodu. Vo dverách malého vysvieteného domčeka, prilepeného k veľkej bráne, stál sivovlasý dedko a usmieval sa na rozpajedeného Psíka. Začalo sa už stmievať. Chlapec pobehol za ním.

Otázky a úlohy pre strednú úroveň kognitívneho zapojenia:

- Prečo postava tak konala?
- Charakterizuj postavu podľa konania.

- Porovnaj konanie a vlastnosti dvoch hlavných postáv.
- Usporiadaj slohy básne podľa významu.
- Vytvor z textu dialóg.
- Aké ponaučenie vyplýva z príbehu?
- Nahraď slovo, zameň podobný, opačný význam.
- Rozhodni, ktorá veta je v texte zbytočná, prečo...

Otázky a úlohy pre najvyššiu úroveň kognitívneho zapojenia:

- Vysvetli príčinu, následok,
- Ako by si zareagoval, ako by si sa zachoval ty?
- Čo si myslíš o správaní sa postavy?
- Dramatizujte príbeh.
- Umiestni príbeh do inej doby.
- Vymysli nadpisy pre jednotlivé odstavce.
- Myslíš si, že je to pravdivé, nepravdivé (prečo?)
- Vytvor vlastnú osnovu z textu.
- Čo sa stáva, keď vlastnosti postáv majú ľudia v reálnom živote.
- Nájdi hlavnú myšlienku.
- Ktorou postavou by si chcel/nehcel byť a prečo?
- Stalo sa aj tebe niečo podobné, kedy?
- Nájdi z ríše zvierat postavu s podobnými vlastnosťami.
- Interpretuj príbeh po príchode inej postavy...
- Prerozprávaj báseň do prózy.
- Vyber z textu kľúčové slová. Čo by sa stalo, keby zmizli?
- Rozhodni, či bolo konanie hlavnej postavy správne. Odôvodni prečo áno, alebo prečo nie.
- Pretvor daný text do inej literárnej formy, použi iné jazykové prostriedky.
- Keby si bol ty hlavná postava, ako by si sa správal v danej situácii, čo by si zmenil?
- Vytvor komiks k prečítanému textu.
- Vyjadrí vlastné pocity, ako na teba text zapôsobil: verbálne (jazykové prostriedky), neverbálne (pocity), ilustrácia (výtvarné prostriedky).
- Ponúkni iné riešenia daného problému.
- Čo by sa stalo, keby...
- Prečo si myslíš, že text je (povešť, rozprávka, bájka, povest'...)
- Rozpoznaj hlavné znaky formy textu (bájka, povest', rozprávka, hádanka...)
- Prečo autor použil...
- Čo chcel autor vyjadriť týmto slovom, vetou...
- Ktoré slovo (slová) najviac charakterizuje tento príbeh (text)
- Vymysli ako by si riešil, poradil...
- Čo si prečítal medzi riadkami (skrytý význam)
- Aké iné výrazové prostriedky by si použil?
- Predved', zahraj, neverbálne vyjadrí...
- Čo v tebe vyvoláva, vyjadrí pocit farbami...
- Pokús sa negatívne veci zmeniť na kladné.
- Vstúp do deja a zmeň ho tak, aby mal zmysel.

Vymyslite iný záver príbehu o Leonardovi, kocúrovi z ulice.

Vymyslite iný záver príbehu O psovi, ktorý mal chlapca .

Skúsenosti a odporúčania:

Na záver odporúčame realizovať reflexiu detí.

Reflexívne otázky:

Čo ste už vedeli o živote mačky a psa? Čo vás v príbehu Leonardo, kocúr z ulice najviac zaujalo?
Ktorá úloha vás najviac bavila a prečo?

Vypracovala: Doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD., KEPrPg, PF UMB

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ

Názov: Práca s informačnými a literárnymi zdrojmi, čítanie s porozumením, sebavzdelávanie

Predmet: Vzdelávacia oblasť výchovy

Základná škola /ŠKD

Ročník: 1. – 4.

Tematický celok: Rozvíjanie jazykovej a literárnej gramotnosti žiakov v ŠKD

Téma: Čítanie s porozumením

Forma výučby: frontálna, individuálna

Cieľ: Rozvíjanie porozumenia literárneho a vecného textu

Pomôcky: Daniel Hevier Čitateľ komiksov,

Lokalita: školské kluby detí

S informačnými a literárnymi textami možno pracovať inovatívnymi metódami a stratégiami. Ide najmä o čítanie žiakov s cieľom získať nové informácie a zážitky.

Stratégia SQ3R (Survey – preskúmaj, Question – vytvor otázku, Read – čítaj, Recite – prednes, odpovedaj, Review – prever, urob prehľad) podporuje čítanie s porozumením, schopnosť sebavzdelávania a rozvíja kognitívne procesy žiakov.

Nasledujúce metodické pokyny sú voľnou aplikáciou metodiky SQ3R:

- Najprv si pozrite anotáciu, text, obrázky, grafy, zhrnutie.
- Pokúste sa jednou vetou napísať, váš predpoklad, o čom bude text.

- Prezrite si podnadpisy a prečítajte prvý riadok každého odstavca.
- Zmeňte podnadpisy na otázky.
- Prečítajte si pozorne text každého odstavca a odpovedzte na otázku, ktorú ste vytvorili z podnadpisu.
- Pripravte si otázky do diskusie k prečítanej téme.
- Pokúste sa graficky spracovať text.
- Vypíšte kľúčové slová.
- Napíšte krátke zhrnutie (sumár) textu na 5 riadkov (spracované podľa Tomengová, 2010, s. 8).

Metóda mentálneho mapovania

Cieľom mentálneho mapovania je vizuálne znázorniť myšlienkové postupy žiakov. Mentálna mapa je vlastne organizačným nástrojom myslenia žiaka. Pomáha usporiadať myslenie žiakov, rozvíja komunikáciu a šetrí čas.

Nakreslená mentálna mapa ako výsledok mentálneho mapovania spočíva v troch krokoch: 1. hlavný pojem, 2. od hlavného pojmu lúčovito vychádzajúce vetvy, ktoré symbolizujú predstavy súvisiace s hlavným pojmom, 3. zaznamenanie asociácií vznikajúcich v súvislosti s jednotlivými vetvami. (Buzan, 2007)

Ukážka práce s mentálnou mapou k básni ČITATEĽ KOMIKSOV - Daniel Hevier

Pod lavicou cez hodiny
čítam komiksy
Čomu z toho nerozumiem
to si domyslím

Darmo do mňa všetci hustia
sú to nezmysly
Ja viem svoje najradšej mám
iba komiksy

Zloduch Pedro zhltol práve
drahé rubíny
To je mela Z úst mu plynú
prázdne bubliny

Pod lavicou cez hodiny
čítam komiksy
Čomu z toho nerozumiem
to si domyslím

Trniem hrôzou Mafiózo
práve zdúchol preč
Najlepšia je komiksová
obrázková reč...

Inovačné metódy na rozvoj tvorivosti žiakov pri písaní básní

Cinquain – Ide o päťveršovú báseň, ktorá zahŕňa myšlienky a informácie v podobe stručných výrazov, ktoré sa viažu k jednej téme.

- Odpíš verš – jedno slovo (väčšinou podstatné meno), názov – téma (Mesiac)
- Napíš verš – dve slová (prídavné mená), vysvetľujúce názov – opis témy,
- Napíš verš – tri slová (slovesá), vyjadrujúce akciu – dej týkajúci sa témy,
- Napíš verš – štyri slová, vyjadrujúce pocit, vzťah a názor na tému,
- Napíš verš – slovo (slová), opakujúce názov alebo synonymum pre názov, ktoré rekapituluje podstatu témy.

mesiac			
strieborný		bledý	
putuje	svieti		ubúda
Tvoje strieborné	šaty	rozjasnia	oblohu.
luna			

Haiku – Ide o trojveršovú nerýmovanú báseň, ktorá pochádza z Japonska. Používala sa na vyjadrenie pozorovania a pocitov o prírode a ročných obdobiach. Haiku „zväčša vyčaruje jemnú impresiu zo života rastlín alebo zvierat, prípadne života inokedy aj s náznakom ľahučkého humoru“. Na malom priestore môže autor vyjadriť svoju životnú skúsenosť, nadobudnuté poznanie (Klimovič, 2009, s. 121). Prvý verš obsahuje 5 slabík, druhý verš 7 slabík, tretí verš 5 slabík.

Vymyslite báseň Haiku o svojej nálade.

Svitol nový deň.	
Slnko ma pozýva von.	
Pod', a poteš sa!	

Úlohy na rozvoj literárnej, dokumentovej a numerickej gramotnosti

Úlohy s využitím bulletinu o Banskej Bystrici:

- Nájdite v texte vlastné podstatné mená všetkých ulíc a štvrtí mesta.
- Vytvorte číselnú os a vyznačte na nej všetky prezentované významné udalosti zo života mesta.
- Máš rozpočet 50 eur. Vyber na ktoré kultúrne podujatia môžeš ísť tak, aby ti zostali aspoň 2 eurá na vreckové.
- Naplánuj slávnostnú večeru v niektorej z reštaurácií pre všetkých členov tvojej rodiny. Urob cenový rozpočet večere.
- Predstav si, že máš usparených 25 eur. Ktoré pamiatky, galérie a múzeá môžeš navštíviť a zaplatiť vstupné?

Akrostich – Akrostich (gr. akros = krajný; stichos = verš) je báseň, v ktorej začiatkové písmená (slabiky) veršov čítané zhora nadol vytvárajú slovo, skupinu slov alebo vetu. Najznámejšou a najpoužívanejšou podobou akrostichu je tzv. pravý akrostich, v ktorom zhora nadol čítame meno (môže ísť o krstné meno alebo priezvisko).

Napište svoje krstné meno po písmenkách pod seba. Ku každému písmenu napíšte svoju charakteristickú vlastnosť (slovo, ktoré sa začína daným písmenom). Potom to prečítajte spolužiakom. Napríklad:

J – jedinečná
O – odvážna
H – hravá
A – akurátna
N – náladová

A – ambiciózna

Literatúra:

BUZAN, T. 2007. Mentální mapování. Praha: Portál 2007, 165 s.

TOMENGOVÁ, A. 2010. Čitateľské stratégie zlepšujúce schopnosť učiť sa. Bratislava: MPC, 2010.

Dostupné na internete:
http://www.zsmsorvesele.edu.sk/uploads/fck/file/Užitočnémateriálypedagogika/Čitateľské_stratégie.pdf

KLIMOVIČ, Martin. 2009. Tvorivé písanie v primárnej škole. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2009.

Skúsenosti a odporúčania: Na záver odporúčame realizovať reflexiu detí.

Reflexívne otázky:

Ktorá aktivita sa ti páčila najviac? Bola vaša vytvorená báseň prijatá spolužiakmi?

Vypracovala: Doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD., KEPrPg, PF UMB

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ

Názov: Rozvíjanie kultúrnej gramotnosti prostredníctvom hudobných činností

Tematická oblasť výchovy:

Umelecko-estetická oblasť

Základná škola /ŠKD

Ročník: 1. – 4.

Tematický celok: Rozvíjanie tvorivých schopností a zručností žiakov v ŠKD

Téma: Návčik piesne, jednoduchý dvojhlas - kánon, rytmizácia

Forma výučby: frontálna, individuálna

Cieľ: Rozvíjanie vokálnych a inštrumentálnych schopností prostredníctvom známej ľudovej piesne a jej rytmického sprievodu. Dodržiavanie pokynov so zameraním na správne plnenie úloh. Činnosti detí na jar. Poznávanie jarných kvetov, zmeny prírody na jar.

Pomôcky: Pieseň Šli dievčence vence vit' • rytmické ľahkoovládateľné Orffove nástroje • slovenské ľudové hudobné nástroje • notový zápis piesne • rytmický zápis k piesni • jarné hry

Lokalita: školské kluby detí

Východiská:

Teoretická analýza:

Ľudová pieseň je hudobno-slovesný hudobný útvar, ktorý je základným prvkom tradičnej ľudovej kultúry. Jej typickým znakom je jej historický, prevažne ústny prenos z generácie na generáciu, nie vždy jednoznačná klasifikácia, ani regionálna príslušnosť. Ďalším znakom ľudovej piesne je jej viazanosť ku konkrétnemu emocionálnemu stavu autora v momente vzniku a následné jej kolektívne prijatie a následné využívanie. Osobitnou kategóriou ľudových piesní sú *detské ľudové piesne*. Ich základnou črtou je blízkosť detskému životu, chápaniu a záujmom. Texty aj melódie piesní sú často veselé, rytmické, niektoré textové pasáže bývajú aj rôzne skomolené, čo sa prejavuje aj v iných krátkych slovesno-hudobných žánroch - riekankách či vyčítankách. V niektorých sa objavujú vymyslené slová, ktoré sú buď skomoleninou napríklad cudzích slov, ale často len zabezpečujú rým

alebo rytmus piesne. Ďalším faktorom detských piesní je primeranosť ich melodického rozsahu vývoju detských hlasových orgánov.

Slovenské ľudové hudobné nástroje - nástroje na tvorbu zvuku, ktorý vytvára hudbu, alebo sprevádza hudobné prejavy. Podľa spôsobu tvorby zvuku sa delia na samozvučné, blanzvučné, strunozvučné a vzduchozvučné. V slovenskej tradičnej kultúre je ich veľa druhov a variant. Jednoduché nástroje si zhotovovali aj deti :

Klepáč - samozvučný nástroj, ktorý tvorí doštička, rúčka a pohyblivé kladivko. Pohybom klepáča kladivko kmitá a vydáva klepavý zvuk. Používal sa vo veľkonočnom týždni namiesto zvonov.

Rapkáč - rapotavý samozvučný nástroj. Tvorí ho rúčka s vrúbkovaným kolieskom, ktoré otáčaním naráža na drevený jazýček, čím vytvára rapotavý zvuk. Tiež sa používal vo veľkonočnom týždni namiesto zvonov. Používali sa viaceré konštrukčné typy rapkáčov.

Chrastidlo (chrastiaca palica) - patrí k najstarším hudobným nástrojom. K palici sú voľne pripevnené pliešky a krúžky, ktoré vydávali zvuk pri búchaní palice o zem v rôznych rytmických schémach. Mali obradovú funkciu - pri betlehemských hrách (palice, bunkoš, kyjaky), v pastierskom využití plašili zver. Vyrábali sa aj v dutej verzii ako hrkálky - z orechových škrupín, makovic, či mechúra naplnené kamienkami, pieskom, či iným drobným prírodným materiálom.

Frdžadlo je jednoduchý samozvučný hudobný nástroj – skôr hračka. Dá sa vyrobiť z gombíka alebo drierka. Zvuk vznikne jeho otáčaním na nitke.

Lubiok - je blanzvučný nástroj, kysucký bubienok, ktorý si chlapci vyrábali pri pasení. V lese si našli *bútlavý pník*, vydlabali ho a potom ovinuli tzv. *lubom*. *Lub* bol čerstvá tenká kôra zo smreka namočená do masti.

Píšťalka z vrbovej kôry je vzduchozvučný hudobný nástroj, ktorý si vyrábali obyčajne chlapci z vrbových letorastov. Oklepávaním ich kôry ju uvoľnili od dreva. Vyrezali vzduchový otvor a kolíček, ktorý vložili do spodného otvoru.

Orffove nástroje - je súbor detských ľahkoovládateľných hudobných nástrojov, ktoré sú vhodným prostriedkom rozvíjania inštrumentálnych a rytmických schopností detí. Umožňujú aktívnu participáciu na celkovom hudobnom prejave. Hra na hudobné nástroje je pre deti atraktívnym sprievodom k spevu, prípadne pohybu, ktorý samy realizujú. Ideálne pre menšie deti sú Orffove nástroje, ktoré sa jednoducho používajú a sú nenáročné na uchopenie aj ovládanie. Medzi *rytmické* patria: *ozvučné paličky, triangel, činelky, bubienok, tamburína, štrkáčik, prstové činelky, rolničky, zvonček, rumba gule, detské kastanety, detské tympany, ozvučná krabička*, melodické: *xylofón, metalofón a zvonkohra*.

Kánon je vokálna skladba, ktorej princípom je presné opakovanie textu, melódie rytmu aj tempa spievanej slohy, ale s oneskoreným nástupom. Oneskorenie prichádza po niekoľkých taktach - dvoch, troch, aj viacerých. Kánon ako druh viachlasného spevu vyžaduje intonačnú a sluchovú istotu spevákov, preto je vhodné do každého hlasu zaradiť deti, majúce rôznu úroveň týchto hudobných schopností. Tak umožníme menej skúseným spevákom oprieť sa o spolužiakov s väčšími skúsenosťami v tejto oblasti.

Jarné hry detí sú súčasťou detského folklóru. Uchovali sa často ako fragmenty obradových slávností predkresťanského obdobia, najmä ako piesne, hádanky, riekanky, či vyčítanky, ktoré ostali ako súčasť rôznych foriem zábavy a tancov detí. Najčastejšie hry sú pohybové (*Slepá baba, kde si bola; Húsky, húsky poďte domov*), hudobno-pohybové (*Zlatá brána, Kolo, kolo mlynské, Hoja Ďund'a, hoja*), slovné hry - riekanky na precvičovanie výslovnosti (*A tie vrabce z toho trnia, štrnk-brnk do trnia*) alebo ako vyčítanky (*"Aka fuka fundaluka, funda kave keveduka. Ak fuk funda luk, funda kave*

kevenduk"), v ktorých sa často objavovali citoslovčia, vymyslené slová alebo skolomelniny. Časté boli aj hry, v ktorých sa deti prihovárajú živočíchom ("Pánbožkova kravička, kde je tvoja mamička? Za horami, za dolami. Čo tam robí? Pivo varí. Frrrrnk do nebička!" - dieťa drží lienku na dlani, spieva jej riekanku a na posledný verš - ffnk do nebička, lienka zvyčajne odletela). Súčasťou jarných hier boli aj tvorivé činnosti - pletenie vencov z kvetov, najmä púpavy, ktorých bol vždy dostatok. Dievčatá si ich dali na hlavu pri tancoch a hrách, chlapci zas vyrábali jednoduché hudobné nástroje z prírodných materiálov.

Hudobné schopnosti je široká škála schopností, ktoré sa prejavujú v hudobnosti jedinca, ako jeho hudobné prejavy. Do ich formovania vstupujú dve kategórie determinantov: *biologické predpoklady* - anatomicko-fyziologické a *sociálne interakcie* - prostredie a jeho podnety. Pri formovaní hudobných schopností sa zameriavame aj na rozvíjanie sluchových, intonačných, pohybových schopností, hudobnej predstavivosti, pamäte, hudobnej tvorivosti a zručnosti.

Hudobné činnosti detí sú aktivity, ktorými rozvíjame hudobné schopnosti. Patria tu interpretačné činnosti *vokálne* (spev - jednohlas, prípadne viachlas), *inštrumentálne* (hra na hudobné nástroje - melodické, rytmické), *percepčné* (počúvanie hudby a jej analýza), *hudobno-pohybové* (tanec) a *hudobno-dramatické* (rolové hry, činnosti, či prejavy *hudobnej tvorivosti* (hudobná, či hudobno-pohybová improvizácia).

Vybrané slová sú slová, v ktorých po obojakej spoluhláske píšeme tvrdé y. Pieseň nám poskytuje námiet na precvičenie pravopisu slov viť - vyt' a jeho zdôvodnenie.

Notový zápis piesne:

Šli dievčence vence viť

Mierne

G G D7 G G G

Spev

Šli diev-čen - ce ven - ce viť, šli diev-čen - ce ven - ce viť,

Spev

2. hlas

Šli diev-čen - ce ven - ce viť,

D G G Em A7 D Am D G

sit - kom, si - ta - ri - ta sit - kom, ven - ce viť.

sit - kom, si - ta - ri - ta sit - kom, ven - ce viť.

Didaktické rozpracovanie:

Postup: Pre dosiahnutie optimálneho výsledku po nácviku piesne, ktorým je jej primerané zvládnutie deťmi musíme dodržať vhodný metodický postup:

- hlasová a dychová rozcvička detí,
- vzorový spev vychovávateľky, ktorý nenahradí pieseň pustená z CD
- sprievod piesne na hudobnom nástroji,
- nácvik rytmu piesne,
- nácvik a upevňovanie jednotlivých pasáží piesne,

- spev v rôznych variáciách (s nástrojmi, hrou na tele, dievčatá, chlapci a pod.)
- nácvik kánonu, ak to hudobné schopnosti detí umožnia,
- nácvik inštrumentálneho sprievodu,
- spev a inštrumentácia v rôznych variáciách, doplnená pohybovými či inými tvorivými činnosťami vyplývajúcimi z obsahu piesne.

1. Nácviku piesne predchádza **vhodná motivačná aktivita**, predznamenávajúca obsah, text piesne. Môže ísť o verbálne aktivity - rozhovor, hádanky, hľadanie vhodných slov podľa zadania, ale môžu to byť aj aktivity vyžadujúce rôzne participujúce činnosti - manipulácia s predmetmi podľa pokynov, triedenie obrázkov, ich ukladanie v priestore (na tabuľu, na lavice) podľa zadaných kritérií, hra. Motivačná aktivita by nemala byť dynamická, pretože nasledujúce aktivity vyžadujú pokojnú atmosféru v triede - pozornosť detí, aj pokojné fyziologické prejavy - dýchanie.

Nasledujú námety takýchto úloh:

Otázky a úlohy pre motivačné aktivity
☐ Urči, aké ročné obdobie je teraz?
☐ Vymenuj jarné mesiace.
☐ Ako sa mení príroda na jar?
☐ Povedz, čo robia na jar deti?
☐ Vymenuj, ktoré jarné hry poznáš?
☐ Vymenuj jarné kvety, ktoré poznáš.
☐ Z obrázkov na tabuli vyber tie, ktoré patria k jari.
☐ Prirad' jarný kvet k jeho názvu.
☐ V skupinách napíšte čo najviac slov, ktoré popisujú jar alebo jarné činnosti.
☐ Počúvaj pieseň, ktorú hrám a uhádni jej názov.
☐

2. **Dychová rozcvička.** Je dôležitou prípravným krokom na spev. Dychové cvičenia pomôžu deťom uvedomiť si svoj dych, dýchanie a uvedomele ho ovládať - frázovanie dychu, pomalý výdych, dôraz na výdychovú fázu dýchania atď. Nácvik správneho dýchania predstavuje aj uvedomelé využívanie bránice, ako jedného z hlavných nádychových dýchacích svalov. Pri nádychu "do bránice", ("do brucha") majú deti tendenciu dvíhať ramená, preto natrénujeme nádych správne. Na dychové cvičenia používame motivačné cviky - jemné fúkanie do pomysleného plamienka sviečky, aby nezhasol, ale so šetrením dychu na 4 doby. Takéto cvičenie môže viesť ku ledabolo realizovanému sfukovaniu - úlohou vychovávateľky je nielen koordinovať, ale aj kontrolovať a upozorniť deti na nesprávne plnenie pokynov. Vhodnejšie je fúkanie do lyžičky s vodou, tak, aby sa nevyliala - toto je cvičenie, ktoré je možné urobiť aj reálne - jeden fúka, ostatní pozorujú a následne fiktívne "fúkajú" všetci. Pri dychovej rozcvičke môžeme robiť aj cvičenia na jednom, či dvoch tónoch s dôrazom na správne dýchanie spojené s tvorením tónu, na slabiku, s dôrazom na dýchanie spojené so správnou artikuláciou, na uvedomenie si rezonancie a pod. Záleží na vyspelosti a úrovni schopností detí. Dychová rozcvička je efektívnejšie realizovaná v stoji, pričom dbáme na správne držanie tela. Dôležitá je úloha "dirigenta" - vedenie dychovej rozcvičky vychovávateľkou, ktorá využíva na pokyny a riadenie dychových cvičení dirigentské gesto - ukážku nástupu, vedenia dĺžky, frázovania, rozsahu výdychu a ukončenie dychovej frázy rukou. Námety na dychové cvičenia môžu vychádzať z textu piesne, ktorú budú nacvičovať. Každé cvičenie primerane opakujeme.

3. **Hlasová rozcvička.** Táto fáza nácviku piesne alebo spevu známej piesne má za cieľ rozospievať hlasivky, aj ďalšie svaly a artikulačné orgány zúčastňujúce sa na spevnom prejave. Prostredníctvom hlasových cvičení si deti rozširujú aj svoj hlasový rozsah, rozvíjajú hudobnú pamäť, hudobnú

predstavivosť, intonáciu, aj rytmické cítenie. Pri hlasovej rozcvičke môžu deti stáť, ale vhodné je sedenie so správnym držaním tela a mala by prebiehať v uvoľnenej, hravej atmosfére. Cvičenia volíme od najjednoduchších - brumendo, slabika na jednom tóne, striedanie dvoch slabík a postupnosť do hlasového rozsahu detí, prípadne pol až jeden tón vyššieho. U menších detí je to rozsah c1 - cis2, u starších detí mladšieho školského veku c1-d2. U menších detí je pre hlasovú rozcvičku vhodné využiť známe piesne, resp. ich motív, spievané tiež v postupnosti na rozcvičenie celého hlasového rozsahu detí. Časť vybranej piesne transponujeme do rôznych tónin. Vhodné sú rôzne hudobné hry, napríklad hudobné hádanky, hudobné pexeso, len je potrebné ich pripraviť s ohľadom na celkové rozospievanie, nielen ako opakovanie známych piesní. Piesne do týchto hrových činností pripravíme s ohľadom na túto ich funkciu - rozospievať u detí celý hlasový rozsah. Vhodné je zapojiť do rozospievania aj melodicky náročnejší úsek novej piesne, ktorú ideme nacvičovať - najprv na slabiku, prípadne aj text, môžeme použiť melodizovanú hru na ozvenu, prípadne melodizovanú otázku a odpoveď s použitím náročnejšieho melodického intervalu novej piesne. Hlasové cvičenie môžeme robiť aj individuálne, ale v kolektíve detí, ktoré majú rôznu úroveň vokálneho prejavu a intonačných schopností radšej volíme skupinové cvičenia. Vtedy deti v skupinke zaspievajú spoločne konkrétne hlasové cvičenie, ostatní ich počúvajú a potom sa vystriedajú.

4. **Nácvik piesne.** Pred samotným nácvikom deťom pieseň predstavíme. Vhodné je mať k dispozícii jej notový záznam so zápisom textu, aby deti mohli smer melódie sledovať, prípadne ju môžeme analyzovať. Nácvik piesne začína *vzorovým prednesom piesne* vychovateľkou. V ideálnom prípade s hudobným - klavírnym melodickým a harmonickým sprievodom, ale vhodný je aj prednes a capella. Nasleduje *rozhovor o piesni*. Mal by sa zamerať na jej obsah, charakter (tanečná, pomalá, rýchla, veselá, smutná...) a na pochopenie textu - hľadaním a vysvetlením neznámych pojmov - v ľudových piesňach často nárečových, či archaizmov a popisom súvislostí obsahu piesne a života človeka a prírody. Potom je vhodné sledovať pohyb melódie v *notovom zápise piesne*. Niektoré prípadné zložitejšie melodické intervaly sme nacvičili v hlasovej rozcvičke. Pri nácviku piesne ako celku im však venujeme pozornosť.

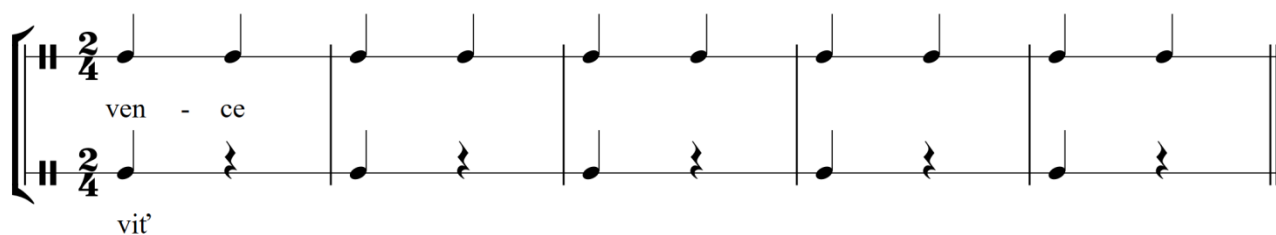
Pri nácviku piesne dodržiavame didaktický postup:

- Vzorový prednes musí správny byť nielen intonačne a rytmicky, ale aj výrazovo a zrozumiteľne. Spev aj hudobný sprievod vychovateľka realizuje smerom k deťom.
- Vždy pre začiatkom spievania udať východiskový tón melódie, prípadne ho spolu s deťmi zopakovať. Zabezpečíme tak pozornosť a sústredenie detí, dbáme však aj na nástup spevu z daného tónu.
- Nástup spevu nasleduje vždy po dirigentskom geste nástupu - je dôležité upriamiť pozornosť detí na ruku vychovateľky.
- Pieseň sa učia deti ako celok - melódia a text. Text neučíme deti osobitne.
- Vychovateľka začne spievať na svoje gesto spolu s deťmi. deti sa pridávajú a napodobňujú spev vychovateľky (imitačná intonačná metóda).
- Nácvik piesne so sprievodom hudobného nástroja vychovateľky umožňuje deťom oprieť sa o melódiu a doladiť svoju intonáciu.
- Tempo nácviku prispôsobujeme schopnostiam detí.
- Spev piesne niekoľkokrát za sebou opakujeme, vždy s dodržaním uvedených postupov.
- Po čiastočnom zvládnutí piesne volíme jej docvičovanie inými formami - spievajú chlapci, potom dievčatá. Jednu slohu chlapci, druhú dievčatá a naopak, striedame spev sediacich pri stoloch, spievame v stojí, v kruhu. Vychovateľka spieva s deťmi, hrá na hudobný nástroj.

- K dobre zvládnutej intonácii, môže vychovávateľka k hudobnému sprievodu pridať aj predohru a harmonický sprievod. Pri nácviku je lepšie pre zapamätanie a osvojenie melódie používať výraznejšie len melodický sprievod.
- Po dobre zvládnutej intonácii piesne, čo nemusí byť na prvýkrát, môžeme použiť aj CD nosič s karaoke záznamom piesne. Tu je riziko, že melódia bude pre deti nahratá v nevhodnej tónine, čo môže spôsobiť upustenie od správnej intonácie. Preto **CD záznam nie je vhodný** na nácvik piesne.
- Rytmizáciu a inštrumentáciu k piesni pridáme až po zvládnutí intonácie piesne.
- Pieseň sa po jej zvládnutí môžeme pokúsiť nacvičiť ako jednoduchý dvojhlas - kánon. Na ukážku kánonu deti začnú spievať a vychovávateľka začne spievať ako druhý hlas o niekoľko taktov neskôr - melódia piesne je rovnaká. Vhodné je, aby deti sledovali notový zápis, aby sa prvý hlas nástupom druhého hlasu, udržal vo svojej pokračujúcej melódii. Pri chybách spev zastavíme a začneme odznovu.

5. **Inštrumentácia piesne** je vhodným a pre deti príťažlivým doplnkom spevu. Predchádza jej nácvik správnej **rytmizácie** a následne jej dodržanie v dohodnutej rytmickej schéme. Ak ide o deti s skúsenosťami v hudobnej interpretácii, prípadne improvizáčnymi schopnosťami, môžu inštrumentálny sprievod robiť tvorivo. Tvorivý prístup je vhodný pre všetky deti, ale musí rešpektovať určité pravidlá hudobnej interpretácie, aby sa nestal len "voľným vyjadrením" bez ohľadu na spoločný cieľ. Rytmus nacvičíme hrou na tele s deklamáciou vybraného slova z piesne, napríklad *vence*, podľa priloženej rytmickej schémy, alebo si vytvoríme inú. Slová na deklamáciu vyberáme podľa rytmu pri slabikovaní - pieseň v dvojtštvrtovom takte nacvičíme na dvojslabičné slovo. Ak máme v notovom zápise takt s pomlčkou, tak vyberieme aj jednoslabičné slovo. V našej piesni to bude slovo "ven-ce" na dve štvrtové doby a slovo "viť" na jednu štvrtovú notu (potlesk) a štvrtovú pomlčku (dlane oddialime od seba).

Rytmickú schému, podľa ktorej budeme rytmizovať môžeme nakresliť na tabuľu alebo vytvoriť na zemi z hlávok púpavy (aj nakreslených), ktoré budú predstavovať štvrtové noty. Na obidve slabiky slova "ven-ce" tleskneme, s deklamáciou slova a opakujeme podľa rytmického zápisu, toľko taktov, koľko sme si pripravili, prípadne podľa počtu taktov v piesni. Rovnako postupujeme pri deklamácii slova "viť" v druhom riadku. (obr. 1) Deti slová deklamujú najprv nahlas, potom si ich už len šepkajú.

Obr. 1 Schéma k nácviku rytmickej inštrumentácie k piesni

Po nácviku obidvoch rytmov, deti rozdelíme na dve skupiny. Každá bude rytmizovať svoj riadok, čím vytvoríme rytmický "dvojhlas". Potlesk môžeme zmeniť na iný druh hry na tele.

Následne k deklamácii pridáme spev piesne, pričom hra na tele v nacvičenom rytme pokračuje. Dôležitý je spoločný nástup - na dirigentské gesto, deklamácia môže jednu dobu začať nahlas slovom *vence*, druhú *vence* šeptom a potom tretia doba nástup spevu. Dbáme na presný nástup a koordináciu spevu s hrou na tele a notovým zápisom.

Po zdokonalení rytmického ostináta v čase, si deti vezmú ľahkoovládateľné rytmické nástroje - paličky na dvojslabičné slovo, triangel na jednoslabičné. Nácviik urobíme rovnako ako pri potlesku, najprv deklamujú na rovnaké slová, potom nasleduje deklamácia šeptom a následne spev.

Ak deti pre tieto činnosti nadchneme, každému dáme možnosť prejaviť sa tvorivo a hrať na nástroje tak výsledný efekt bude spoločná radosť z orchestra, ktorý si vytvoríme a spoločného spevu, ktorý bude týmto orchestrom sprevádzaný.

6. Ďalšie využitie obsahu piesne Pieseň poskytuje viaceré možnosti pre integrované spracovanie. v nasledujúcich dňoch. Môžeme ju spojiť so vzdelávacou tematickou oblasťou výchovy, pre ktorú môže byť motivačným úvodom následných úloh zameraných na precvičovanie vybraných slov. Poskytuje motivačné východisko pre opakovanie tém z prvouky a vlastivedy - ročné obdobia, znaky jari, zmeny v prírode, činnosť človeka na jar, jarné hry detí. Viaceré hry môžeme s deťmi aj realizovať v rekreačnej časti dňa. Spoločenskovedná tematická oblasť výchovy sa zameriava aj na formovanie osobnostných vlastností, ktoré téma jari, hry detí a činnosti človeka na jar poskytuje - trpezlivosť, presnosť, starostlivosť, zodpovednosť, spoluprácu a vzájomnú pomoc. Téma poskytuje námety na poznávanie liečivých rastlín, ich úžitku aj nebezpečenstiev. Je motivačnou pre činnosti v Pracovno-technickej tematickej oblasti výchovy - vitie venca, výroba hudobných nástrojov - pišťalky, a pod.

Doplňte do viet vhodné slová:

5. Napíš, aké kvety môžeme použiť na uvitie jarného venčeka:

6. Napíš, čo robievaš na jar:

7. Zisti a napíš, ktoré jarné kvety sú liečivé:

Otázky a úlohy pre porozumenie textu piesne

- Popíš, o čom sa v piesni spieva?
- Povedz, čo vyrábali dievčence?
- Vieš, ako sa hrávali voľakedy na jar chlapci?
- Vieš, aké hudobné nástroje si vyrábali chlapci na jar?
- Vysvetli, prečo sa v slove vit' v piesni píše mäkké i?
- Čo znamenajú slová sita, rita, sitkom?
- Vysvetli, prečo sú tieto slová v piesni použité?
-

Uvite aj vy venček z púpavy a odfoťte sa s ním. Chlapci môžu venovať venček sestre, či maminke alebo si vyrobiť niektorý z ľudových hudobných nástrojov, na rytmický sprievod k piesni. Napíšte postup.

Čo užitočné urobíme s venčekom, keď zvädne?

Skúsenosti a odporúčania:

Na záver odporúčame realizovať reflexiu detí.

Reflexívne otázky:

Ktorý hudobný nástroj ste si vybrali ako sprievod k piesni a prečo?

Literatúra

DEREVJANIKOVÁ, A., DZURILLA, M., 2014. *Hudobná výchova v predprimárnej edukácii*. Metodicko-pedagogické centrum, 2014. 978-80-8052-900-0

GAŠPAR, I., 2014. Ľudová pieseň v hudobnej edukácii. In *Tradície a inovácie vo výchove a vzdelávaní modernej generácie učiteľov IX*. s. 302-313. - Ružomberok : VERBUM - vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2014 ISBN 978-80-561-0115-5

GAŠPAROVÁ, M., GAŠPAR, I., 2021. *Detské ľudové piesne. Spievame, hráme sa a tancujeme*. Banská Bystrica : Belianum, UMB, 2021. ISBN 978-80-557-1825-5

JÁGEROVÁ, A., 2015. Hlasová rozcvička pre najmenších. In *Národná osвета, Metodické listy* 3/2015, Bratislava : Národné osvetové centrum, s. 20-29 . ISSN 1335-4515.

ONDREJKA, K., 2003. *Lexikón ľudovej kultúry Slovenska*. Bratislava : MAPA Slovakia, s. r.o., 2003. ISBN 80-8067-002-1

Vypracovala: PaedDr. Miroslava Gašparová, PhD., KEPrPg, PF UMB

8. Materiál na skvalitnenie prípravy na vyučovanie v ŠKD pre cvičné vychovávateľky

Ďalším materiálom na skvalitnenie práce v ŠKD sú zábavné pracovné listy, ktoré môžu vychovávateľia využívať v rámci **prípravy na vyučovanie**.

Metodika tvorby pracovných listov

Pracovné listy majú široké uplatnenie na 1. stupni základnej školy ako na vyučovaní, tak aj v školskom klube detí. Sú považované za prostriedky, ktoré pomáhajú žiakom pri aktivizácii a motivácii, pri učení sa a získavaní nových vedomostí a zručností, ale i pri opakovaní učiva.

Osvaldová (2017) tvrdí, že pracovné listy sú všetky tlačené a písané texty, ktoré sa vo výchovno-vzdelávacom procese používajú alebo tvoria, aby reprezentovali predmet učenia.

Pracovné zošity sú učebné pomôcky, ktoré spestrujú a skvalitňujú prácu žiakov na vyučovacích hodinách, ale aj doma a v mimoškolskom prostredí voľného času.

Pracovný list je považovaný za tlačenú ale i online učebnú pomôcku, ktorá je venovaná samostatnej práci žiakov, aby rozvíjala ich tvorivosť a aktivizovala ich vo výchovno-vzdelávacom procese. Je to učebná pomôcka, v ktorej žiak dopisuje údaje, vystrihuje, dokresľuje, prípadne odpovedá na položené otázky a rieši zadané úlohy, čím ho táto pomôcka motivuje a vzbudzuje u žiaka záujem o daný predmet. V online verzii pracovných listov sa najmä dopisuje, kliká na správnu odpoveď, priraduje podľa zadania, ale aj vystrihuje a dopĺňajú sa údaje.

Podľa odbornej literatúry sú funkcie pracovných listov (ďalej len PL) nasledovné:

- *motivačná* – dobre navrhnutý a spracovaný PL vzbudzuje záujem u žiakov,
- *komunikačná* – PL rozvíja slovnú zásobu,
- *regulačná* – učivo v PL je rozdelené do častí podľa logickej nadväznosti,
- *aplikačná* – PL využíva príklady zo života,
- *integračná* – PL využíva medzipredmetové vzťahy, umožňuje žiakom komplexnejšie *poznávanie* predmetov a javov,
- *inovačná* – PL využíva najnovšie poznatky vedy a techniky, ktoré sú inovované a dopĺňané priebežne,
- *kontrolná a usmerňujúca* – PL obsahuje kontrolné otázky a úlohy na sebekontrolu.

(Žáčok, Schlarmannová 2005)

My pridávame ešte *hrovú* úlohu zábavných PL, ktorá spočíva v tom, že obsah PL ich aktivizuje k premýšľaniu a učeniu sa a vzbudzuje v nich stav radosti a uspokojenia. Výsledkom spracovania zábavného PL je mentálne aj citové uspokojenie žiakov.

Základné zásady tvorby pracovných listov:

1. PL musia zodpovedať cieľom a obsahu vzdelávacích štandardov, ale zároveň musia plniť zábavnú funkciu.
2. PL by mali mať dodržanú veku primeranosť. Jedná sa najmä o jazykové a štylistické charakteristiky textu, primerané obrázky, ilustrácie, grafy, schémy fotografie atď. Grafika PL by mala byť tiež prispôbená ergonomickým charakteristikám žiakov, pre ktorých sú určené. Jedná sa o veľkosť a formu písma, linajkovanie, farebnosť, kvalita písacieho podkladu atď.
3. Úlohy v PL by mali byť aktivizujúce a mali by obsahovať aj prvky problémového charakteru.
4. Úlohy v PL by mali zabezpečovať aplikáciu poznatkov v praktických situáciách.
5. Úlohy v PL by mali zabezpečovať rozvoj tvorivosti žiakov.
6. V PL by mala byť zabezpečená funkčnosť kresieb a ilustrácií.
7. Obsah PL by mal pôsobiť na rozvíjanie vedomostí, zručností aj postojov žiakov podľa ich vekových osobitostí (Žáčok, Schlarmannová, 2009)

V školskom klube detí (ďalej len ŠKD) trávia čas po vyučovaní zväčša žiaci 1. stupňa základnej školy. Výchovno-vzdelávací proces v ŠKD sa riadi výchovným programom. Vo výchovnom programe sú definované tematické oblasti výchovy. Podľa Výchovného programu ŠKD (Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach, 2009) majú cvičné vychovávateľky a vychovávatelia v rámci vzdelávacej oblasti výchovy sledovať nasledovné ciele:

- rozvíjať autonómnosť v príprave na vyučovanie,
- rozvíjať efektívny spôsoby učenia sa,
- získať nové informácie a poznatky z rôznych zdrojov,
- získať vzťah k celoživotnému vzdelávaniu.

Obsahové a výkonové štandardy tejto oblasti:

Obsah	Výkon
Gramatické a matematické cvičenia	Samostatne písať domáce úlohy
Techniky učenia, ako sa učiť, rozvíjanie vedomostí, čítanie textu, reprodukcia príbehu	Poznávať efektívne spôsoby učenia sa
Práca s informačnými zdrojmi, čítanie s porozumením, sebavzdelávanie	Byť otvorený získať nové poznatky a informácie
Rozvíjanie slovnej zásoby, jazykolamy, zmyslové hry, doplňovačky, didaktické hry	Rozvíjať získané poznatky

Aby vychovávateľ alebo vychovávateľka viedla žiakov v rámci voľnočasových aktivít v ŠKD k týmto spôsobilostiam, môže využívať i rôzne druhy zábavných pracovných listov:

- *Motivačný PL* by mal žiakov vtiahnuť do problematiky, ktorú budú žiaci s vychovávateľkou riešiť.
- *Poznávací PL* je určený na získanie nových vedomostí a informácií. Pracuje sa s textom pomocou dobre premyslených krokov a metód, ktoré žiaka dovedú k novému poznaniu.
- *Problémový PL* slúži na vyriešenie problému, na objavné učenie sa žiakov v ŠKD. Žiak v takomto PL pracuje a hrá sa zvyčajne s textom, grafmi, schémami, obrázkami, fotografiami, tabuľkami, labyrintmi atď.
- *Opakovací PL* je určený na opakovanie učiva a aplikáciu vedomostí žiakov v praktickom živote. Je tu priestor na zvnútorňovanie učiva, hľadanie nových súvislostí a väzieb zábavnou formou.
- *Diagnostický PL* je určený na hodnotenie doterajších vedomostí, spôsobilostí a návykov žiakov. Poskytuje priestor na sebahodnotenie žiaka a na spätnú väzbu pre vychovávateľa ale i triedneho učiteľa.

My pridávame ešte *hrovú* úlohu zábavných PL, ktorá spočíva v tom, že obsah PL ich aktivizuje k premýšľaniu a učeniu sa a vzbudzuje v nich stav radosti a uspokojenia. Výsledkom spracovania zábavného PL je mentálne aj citové uspokojenie žiakov. Zábavné PL odľahčenou formou aktivizujú žiakov k činnosti, názorne zobrazujú rôzne skutočnosti zo života žiakov, podnecujú ich k riešeniu kognitívnych i aplikačných úloh a podporujú samostatnú prácu i zábavu žiakov. Sú tiež prostriedkom osvojovania si jazykového a symbolického kódu. Zábavné pracovné listy sú prostriedkom didaktickej hry. Pod didaktickými hrami rozumieme takú činnosť, ktorej cieľom je poskytnúť žiakom určité poznatky a vedomosti pri osvojení alebo opakovaní učiva, sú dobrým prostriedkom proti zabúdaniu a formálnym vedomostiam, sú vhodnou metódou pri upevňovaní učiva.

Základné zásady tvorby pracovných listov:

- PL musia zodpovedať cieľom a obsahu vzdelávacích štandardov, ale zároveň musia plniť zábavnú funkciu.
- PL by mali mať dodržanú veku primeranosť. Jedná sa najmä o jazykové a štylistické charakteristiky textu, primerané obrázky, ilustrácie, grafy, schémy fotografie atď. Grafika PL by mala byť tiež prispôbena ergonomickým charakteristikám žiakov, pre ktorých sú určené. Jedná sa o veľkosť a formu písma, linajkovanie, farebnosť, kvalita písacieho podkladu atď.
- Úlohy v PL by mali byť aktivizujúce a mali by obsahovať aj prvky problémového charakteru.
- Úlohy v PL by mali zabezpečovať aplikáciu poznatkov v praktických situáciách.
- Úlohy v PL by mali zabezpečovať rozvoj tvorivosti žiakov.
- V PL by mala byť zabezpečená funkčnosť kresieb a ilustrácií.

- Obsah PL by mal pôsobiť na rozvíjanie vedomostí, zručností aj postojov žiakov podľa ich vekových osobitostí (Žáčok, Schlarmanová, 2009).

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ		
Názov: Príprava na vyučovanie		
Tematická oblasť výchovy: Vzdelávacia oblasť výchovy	Základná škola /ŠKD	Ročník: 1. – 4.
Tematický celok: Zábavné pracovné listy v ŠKD		
Téma: Rozprávka J. Čapek O psíčkovi a mačičke. Hlásky a písmená, abeceda		
Forma výučba: individuálna interaktívna		
Cieľ: Vedieť, vysvetliť pojmy rozprávka, autor, ilustrácia. Rozlišovať hlásky a písmená v slovách, určovať počet slabík v slovách. Vedieť usporiadať slová podľa abecedy.		
Pomôcky, technika: pracovný list		
<p>Postup: Rozprávka - Ako psíček a mačička umývali dlážku</p> <p>1. <u>situácia</u> Rozhovor s deťmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Máte doma zvieratko? • Aké zvieratko? Viac zvieratiek? • Ako sa o zvieratká staráme? /Aké zvieratká môžeme doma chovať ako domáce zvieratká?/ <p>Niektoré zvieratká vystupujú aj v rozprávkach – poznáte nejaké? (brainstorming)</p> <p>Čítanie úryvku z knihy O psíčkovi a mačičke – Ako psíček a mačička umývali dlážku Výroba papierových bábok – deti si samy poskladajú bábky psíčka a mačičky z papiera. Hranie rozprávky – dramatizované s bábkami/maňuškami</p> <p>2. <u>situácia</u> Práčka+ v nej niektoré písmená (O, S, A, M) ušíť (3D písmeno) + vytláčené písmená na papieroch, ktoré sa budú vešať ako bielizeň - ako posledné vybrať písmeno M</p> <ul style="list-style-type: none"> • Čo všetko sa začína na hlásku M ? (deti vymenujú) • Vyhl'adajte predmety, ktoré sa začínajú na uvedené hlásky – O, S, A, M. • Usporiadajte predmety podľa toho, akým písmenom sa začína ich názov. • Podľa čoho môžeme usporiadať slová? (podľa abecedy) <p>3. <u>situácia</u> Rozhovor: problémové otázky na diskusiu s deťmi – formulácia výpovedí a argumentov:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čo by sa stalo, ak by napenili podlahu a prestala by tiecť voda a nemohli by ju umyť od peny? 2. Čo by sa stalo, ak by nemali mydlo? 3. Čo by sa bolo, keby vonku stále pršalo a nemohli by sa sušiť? 4. Čo by bolo, keby nemali štipce? ako by sa zavesili? - v rozprávke myslím je, že sa zavesili bez štipcov - len na drápiky (K) 		

5. Čo by bolo, keby mačička bola doma sama?
 6. Čo by hlavní hrdinovia mohli zmeniť vo svojom konaní a prečo?
 Aktivita detí - poďme si vytvoriť rozprávku:
 - spomeňte si na nejakú vetu z ľubovľnej rozprávky - spojenie viet do príbehu - má taký príbeh zmysel? dá sa takto vytvoriť rozprávka?
 Aktivita detí: tvorba nového záveru rozprávky/d'alsieho dobrodružstva psíčka a mačičky/
 - vytvoríme spolu teraz príbeh spoločne - tvorba príbehu podľa vety predchádzajúceho
 - 1 dieťa zapisuje vety na tabuľu
 - po dopísaní diskusia: je naša rozprávka taká istá alebo iná ako rozprávky v knižke? čo jej chýba?
 - porovnávame s textom Psíčka a mačičky na flipcharte /obrázok - ilustrácia, názov - nadpis/
 Kto nám vlastne píše rozprávky? Kto kreslí do nich obrázky? Kde nájdeme meno autora a ilustrátora v knižke? /pojmy spisovateľ- autor, ilustrátor.../ Má každá rozprávka svojho autora? /rozdelenie rozprávok - autorská/ľudová rozprávka/
 /Takto sme sa vlastne aj my stali tvorcami príbehu, spisovateľmi - naše rozprávky sú autorské.
 Je psíček a mačička autorská alebo ľudová rozprávka?/
 Reflexia a samostatná práca so zábavným PL.

Didaktické rozpracovanie: v prílohe

ZÁBAVNÝ PRACOVNÝ LIST č. 1

1. Dopíš do slov písmeno M a čiarou spoj slovo s obrázkom.
2. Slová rozdeľ na slabiky. Počet slabík zapíš do obdĺžnikov pod obrázkami.

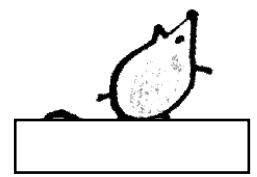
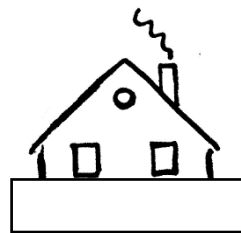
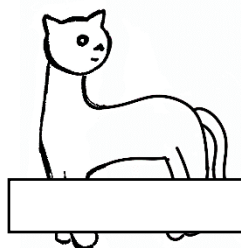
_AČKA

_YŠ

KO_ÍN

_ISKA

DO_

3. Zakrúžkuj veľké tlačené M červenou farbou a malé tlačené m modrou farbou.

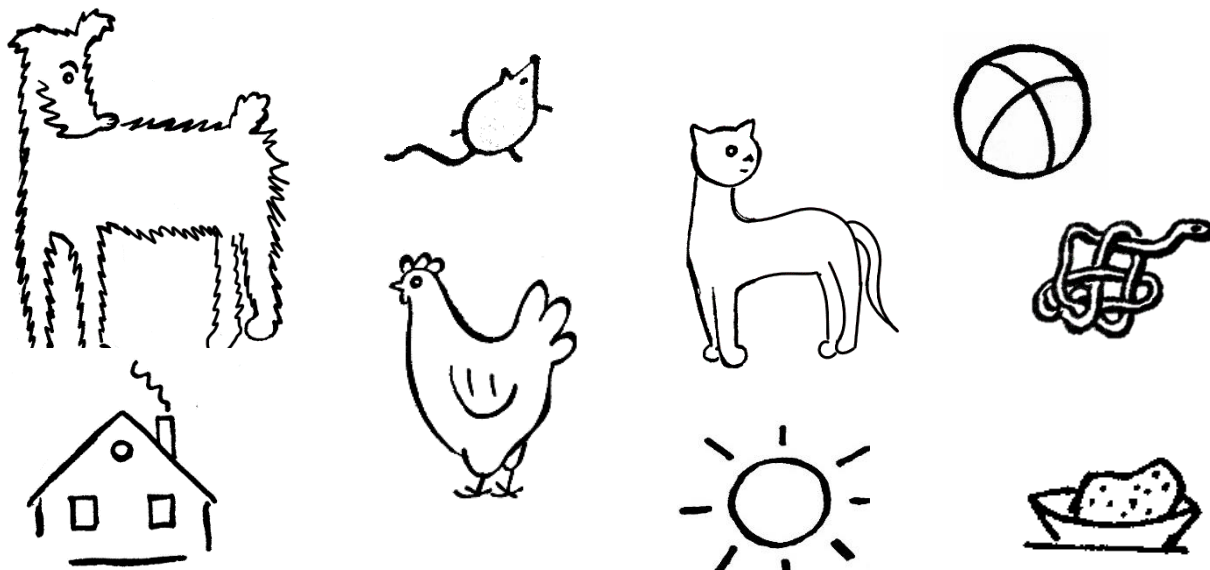
M

PSÍČEK A MAČIČKA MALI POD LESOM MALÝ DOMČEK.

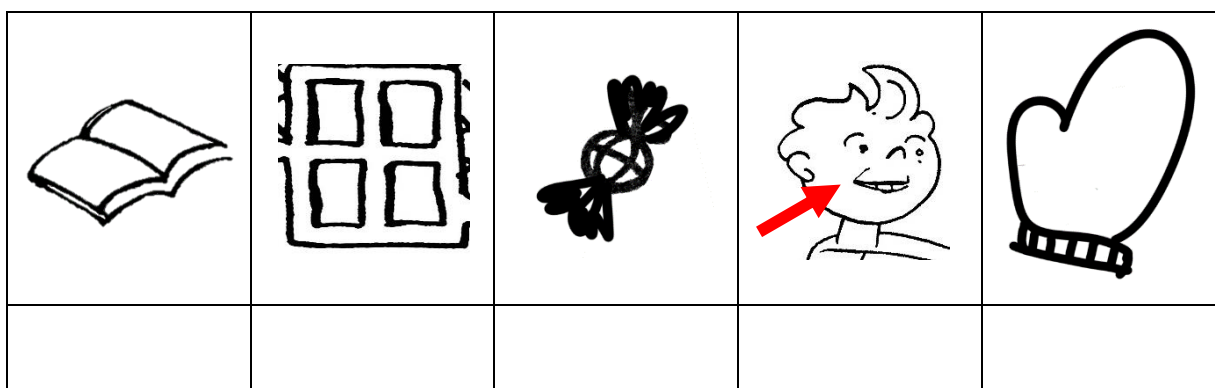
m

Š p i n a v ú d l á ž k u m u s í m e u m y ť m y d l o m .

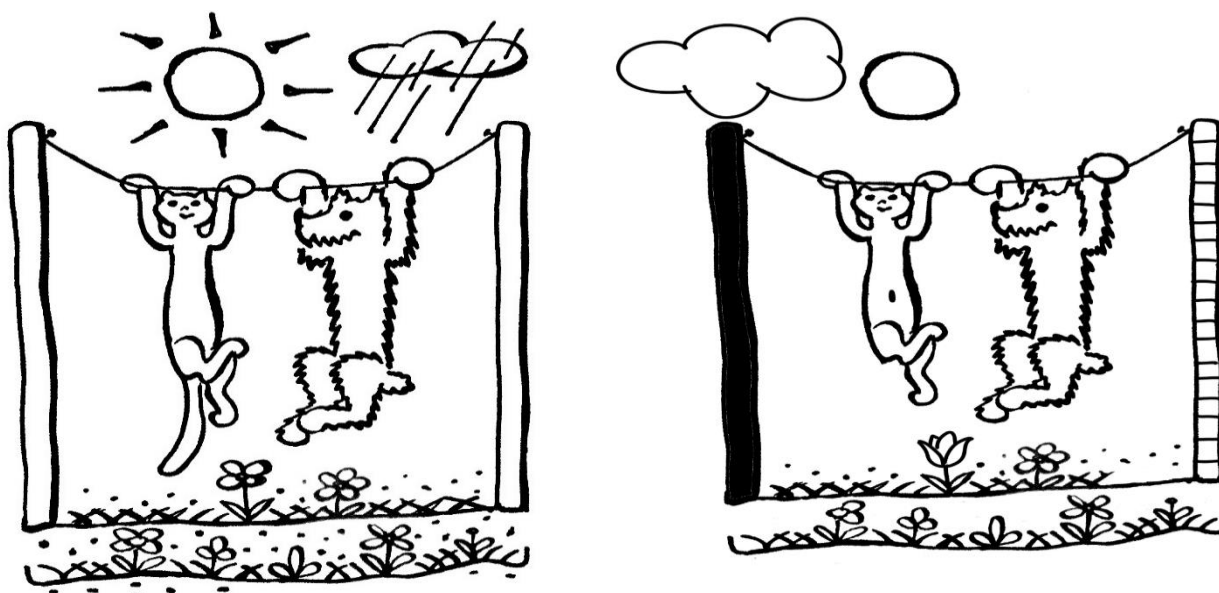
4. Pomenuj obrázky a vyfarbi tie, v ktorých počuješ hlásku M.

5. Pomôž psíčkovi uhádnuť hádanku, ktorú mu dala mačička: „Vyzerá to ako mačka, ale nie je to mačka. Čo je to?“ Pomenuj obrázky, napíš ich začiatkové písmená a vyriešiš hádanku.

6. Nájdi 11 rozdielov.

7. Doplň do slov chýbajúce dlžne a mäčkene.

Nepotrebovali na to ani kolicky, lebo sa na tej snure mohli udržat paruzikmi. Ked uz macicka visela, zliezla zo snury a zevesila psicka. Tak tam viseli obidvaja a slniecko na nich krasne svietilo.

Pracovný list vznikol v spolupráci vyučujúcich doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD. a Mgr. Zuzana Švecová-Kováčová, PhD a študentiek 1. ročníka Mgr. štúdia Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie PF UMB: Anna Pochybová, Linda Parobeková.

Vypracovala: doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD.

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ

Názov: Príprava na vyučovanie

Tematická oblasť výchovy:
Vzdelávacia oblasť výchovy

Základná škola /ŠKD

Ročník: 1. – 4.

Tematický celok: Zábavné pracovné listy v ŠKD

Téma: Povešť. Rozprávanie podľa série obrázkov

Forma výučba: individuálna interaktívna

Cieľ: Vedieť, vysvetliť pojmy povešť, komiks. Vedieť vytvoriť vlastný komiks.

Pomôcky, technika: pracovný list

Postup: Rozprávka o Banskej Bystrici (Doušková, A., Kováčová-Švecová, Z., , Babiaková, S. (2018). *Rozprávky o Slovensku*. Bratislava : Vydavateľstvo AITEC.

Adam a Barbora sa v škole učili o krajinách, ktoré majú more. Adam neveril, že na Slovensku more nie je, a tak sa rozhodli cestovať po Slovensku a hľadať ho. Zabalili si do malého cestovného kufríka všetko, čo potrebovali a vyrazili na cestu. Cestovali z jedného kraja do druhého, spoznávali miesta, mestá aj ľudí.

1. situácia

Rozhovor s deťmi:

- Boli ste na výlete niekde na Slovensku?
- Aké mestá ste navštívili?
- Čím boli zaujímavé? Čo ste tam videli?

2. situácia

Rozprávanie podľa série obrázkov:

- Pozrite sa na obrázky a skúste povedať, čo je na nich zobrazené

/pozorovanie obrázka/

- Porozmýšľajte, kde sa podľa obrázkov mohli naši cestovatelia vybrať

/pomôcka - na obrázkoch sú známe slovenské hrady/

Cítanie príbehu o Banskej Bystrici /obsahuje vybrané slová/

Aktivita k príbehu

Adam a Barbora mali v príbehu kufrík a mali v ňom ozaj všeličo. Aj my tu jeden taký starý cestovateľský kufor máme, poďme sa pozrieť, čo v ňom je. /v našom kufri sú veľké tlačené písmená/

Úloha: Povedať čo najviac slov, ktoré sa začínajú na vytiahnuté, napísané písmeno /hláska a písmeno/ - je to reťazovka, každé dieťa povie jedno slovo, za ním hneď ďalšie, počítame, koľko slov vymyslíme - vychovávateľka zapisuje na tabuľu čiarky, potom ich spolu spočítame.

3. situácia

Tvorba komiksu

Teraz sa vrátíme k príbehu našich dvoch cestovateľov Adama a Barbory a pozrieme sa na to, kde to vlastne boli. Kto si pamätá? Aký kraj a mesto navštívili? Skúsme teraz spoločne dotvoriť ich príbeh - Deti dostanú obrázky z príbehu, s prázdnyimi bublinami, do ktorých budú dopisovať text každý podľa seba. /tvorba komiksu/ - Skúsme zoradiť obrázky a vytvoriť takto spoločný príbeh /rozprávanie podľa obrázkov/

4. situácia

Na začiatku dnešnej hodiny sme si hovorili, že existujú povesti o hradoch. Ale povesti, ako dávne príbehy, sa nehovorili iba o hradoch, ale aj o zaujímavých osobnostiach, kráľoch alebo prírodných úkazoch. A ja viem jednu povesť o permoníkoch.

Kedysi dávno žili permoníci spolu v spoločenstvách v podzemných chodbách a banských štôlnach, kde opatrovali a kopali rudu a vzácne nerasty. Zároveň pomáhali baníkom v práci a varovali ich pred nebezpečenstvom, za čo im baníci dávali rôzne dary. Často baníkom sami ukázali, kde majú kopať, aby narazili na zlato a vzácne kovy. Svoju prítomnosť dávali v štôlnach najavo väčšinou iba klopaním; ak sa baníkom ukázali, znamenalo to nebezpečenstvo, napríklad zasypanie šachty. Keď sa tak stalo, permoník zvykol baníkom ukázať cestu zo zavalenej štôlne von. Lenže ako šiel čas, ľudia chodili do baní stále menej a menej a permoníci už nemali koho ochraňovať. Jeden bystrický permoník si preto povedal, že neostane v bani, ale pôjde chrániť ľudí vonku. Ibaže permoníci sú zvyknutí žiť v bani tme a svietia si tam iba lampášikmi. A preto aj tento permoník z Bystrice rozsvetcoval svoje svetielka v Banskej Bystrici na to, aby chránil tých, čo sa tu stratili a cudzincov, aby dobre trafili domov.

Úloha:

Žiaci tvoria pojmovú mapu k pojmu **povešť**. Vyberajú znaky povesti zo slov: fakty, dobro a zlo, miesto, ľudové, fantázia, magické čísla, hrady a zámky, história, tajomstvo, erb, realita, humor, bubliny, emócie, obrázky s bublinami, obrázky bez bublín....

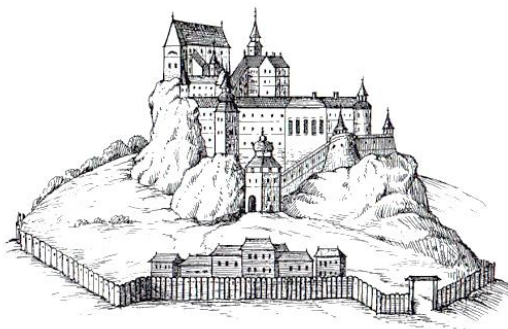
Reflexia a samostatná práca so zábavným PL.

Vysvetlenie:

Didaktické rozpracovanie: v prílohe

ZÁBAVNÝ PRACOVNÝ LIST č. 2

1. Spoj čiarou a vyfarbi všetky obrázky, ktoré súvisia s povest'ou.

POVEŠŤ

2. Prirad' poprehadzované znaky ku povesti, rozprávke a komiksu. V Povest' – modrá. Rozprávka – žltá. Komiks – zelená.

POVEŠŤ

ROZPÁVKA

KOMIKS

Skutočné miesta

Erb

Magické čísla

Textové bubliny

Dobro a zlo

Fakty

Historické postavy

Fantázia

Obrázky bez bublín

Obrázky s bublinami

Hrady a zámky

Humor

3. Spoj čiarou obrázky hradov s ich názvami.

Oravský hrad

Trenčiansky hrad

Bratislavský hrad

Ktorý hrad by si chcel navštíviť? _____

4. Nakresli permoníka a do textových bublín napíš (celými vetami), čo si si o ňom zapamätal.

Kto som?

Aký som?

Čo robím?

5. Napíš, čo všetko si už vedel, čo nové si sa naučil, čo by si chcel ešte vedieť?

Vedel som:

Naučil som sa:

Chcem vedieť:

6. Dopíš do slov v zátvorke i/i, y/ý. Potom slová doplň do textových bublín. Podľa viet dokresli ilustrácie komiksu.

(B_vam, Náb tok, lampáš ka, B_str_ce, ob čaj, b tost', b strý, b t', ž vob tie, Ban_kov)

Som _____ nízkeho vzrastu.
Spoznáte ma podľa krompáčika a

_____ v podzemných
chodbách a banských
štôľňach. _____ u mňa
veru nenájdete.

Opatrujem a kopem rudy
aj vzácne nerasty. Je to moje
_____.

_____ varujem pred nebezpečenstvom,
napríklad pred zasypaním šachty. Viem aj
to, kde sa nachádzajú vzácne kovy. Baníci
sú vďační za môj _____ rozum.

Jedného dňa som sa rozhodol opustiť baňu. Chcel som _____ ochrancom ľudí vonku. Bol som
zvyknutý žiť v tme a svietiť si lampášikom. Svoj _____ som si zachoval. V uliciach Banskej
_____ som rozsvetcoval svetielka. Ľudia sa vďaka tomu nestratili a cudzinci našli cestu domov.

Pracovný list vznikol v spolupráci vyučujúcich doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD. a Mgr. Zuzana Švecová-Kováčová, PhD a študentiek 1. ročníka Mgr. štúdia Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie PF UMB: a študentiek 1. ročníka Mgr. štúdia Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie PF UMB: Anna Pochybová, Linda Parobeková.

Vypracovala: doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD.

Použitá literatúra:

BABIAKOVÁ, S., ĎUROŠOVÁ, E., BRINDZA, J. *Pedagogika voľného času a školské kluby detí*. Banská Bystrica: PF UMB, 2009.

BUZAN, T. 2007. *Mentální mapování*. Praha: Portál 2007, 165 s.

DEREVJANIKOVÁ, A., DZURILLA, M., 2014. *Hudobná výchova v predprimárnej edukácii*. Metodicko-pedagogické centrum, 2014. 978-80-8052-900-0

DOUŠKOVÁ, A., KOVÁČOVÁ-ŠVECOVÁ, Z., , BABIAKOVÁ, S. (2018). *Rozprávky o Slovensku*. Bratislava : Vydavateľstvo AITEC.

GAŠPAR, I., 2014. *Ľudová pieseň v hudobnej edukácii*. In *Tradície a inovácie vo výchove a vzdelávaní modernej generácie učiteľov IX*. s. 302-313. - Ružomberok : VERBUM - vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2014 ISBN 978-80-561-0115-5

GAŠPAROVÁ, M., GAŠPAR, I., 2021. *Detské ľudové piesne. Spievame, hráme sa a tancujeme*. Banská Bystrica : Belianum, UMB, 2021. ISBN 978-80-557-1825-5

JÁGEROVÁ, A., 2015. Hlasová rozcvička pre najmenších. In *Národná osveta, Metodické listy* 3/2015, Bratislava : Národné osvetové centrum, s. 20-29 . ISSN 1335-4515.

KLIMOVIČ, M. 2009. *Tvorivé písanie v primárnej škole*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2009.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2001. Voľný čas a pedagogika voľného času. In. *Vychovávateľ*. roč. XLV, 2001, č.5

ONDREJKA, K., 2003. *Lexikón ľudovej kultúry Slovenska*. Bratislava : MAPA Slovakia, s. r.o., 2003. ISBN 80-8067-002-1

OSVALDOVÁ, Z. 2017. *Pracovné listy akom prostriedok aktivizácie žiakov vo vyučovacom procese*. In *Edukácia : vedecko-odborný časopis*. online, roč. 2, č. 1 (2017), s. 194-201. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2017

TOMENGOVÁ, A. 2010. *Čitateľské stratégie zlepšujúce schopnosť učiť sa*. Bratislava: MPC, 2010. Dostupné na internete: <http://www.zsmsorvesele.edu.sk/uploads/fck/file/Užitočnémateriálypedagogika/Čitateľskéstratégie.pdf>

ŽÁČOK, Ľ., SCHLARMANNOVÁ, J. 2005. Metodika tvorby pracovných listov pre základné školy. In *Komenský. Časopis pro učitele základní školy* Roč. 130, č. 2 (2005/2006), s. 23-26 0323-0449

ŽÁČOK, Ľ., SCHLARMANNOVÁ, J. 2009. Metodika tvorby pracovných listov pre základné školy. *Technológia vzdelávania*. [online] Vol 13, No 7 Dostupné na internete: <http://technologiovzdelavania.ukf.sk/index.php/tv/article/view/432>

